

Safer Cities Inspiratiegids

Lokale besturen

Tot elk meisje vrij is

Inhoudstafel

Inleiding 3

Voorwoord 4

Algemene bevindingen aan de hand van het Safer Cities digitaal platform 5

1. Informatie over het onderzoek 6

- 1.1 Wie heeft deelgenomen aan het onderzoek? 6
- 1.2 Aantal meldingen 6
- 1.3 Socio-demografische gegevens 6
- 1.4 Methode van het onderzoek 6

2. Negatieve ervaringen 7

- 2.1 Soort ervaring 7
- 2.2 Plaats 8
- 2.3 Moment van de dag 10
- 2.4 Kenmerken van de pleger 11
- 2.5 Mogelijke discriminerende beweegredenen 12
- 2.6 Extra gegevens negatieve ervaringen 13
- 2.7 Impact van de gebeurtenis 15
- 2.8 Frequentie grensoverschrijdend gedrag 18
- 2.9 Kenmerken veilige plek 19
- 2.10 Omstaander interventie 21

3. Positieve ervaringen 22

4. Conclusie 23

Aanbevelingen voor de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag volgens de 4 P's 24

1. Preventie 25

- 1.1 Aanspreekpunten/positieve referentiepersonen in de publieke ruimte 25
- 1.2 Bekendmaking van de lokale hulporganisaties 25
- 1.3 Omstaanders 25
- 1.4 Outreachend werken op 'hotspots' 25
- 1.5 Doelgroepgerichte opleidingen 26
- 1.6 Dialoog/doorbreken stereotypen 26
- 1.7 Stadsontwikkeling 26
- 1.8 Zwerfvuil/leegstand 27
- 1.9 Getuigenissen 27
- 1.10 Sensibiliseringscampagnes 27
- 1.11 Dataverzameling 28

2. Prosecutie (vervolgning) 29

- 2.1 Timing van de controles 29
- 2.2 Camera's 29
- 2.3 Drempelverlagend werken 29
- 2.4 Training politie en bewakingspersoneel 29
- 2.5 Bemiddeling 30

3. Participatie 31

- 3.1 Transversale aanpak 31
- 3.2 Samenwerken met bestaande adviesraden 31
- 3.3 Participatie via doelgroepspecifieke kanalen 31
- 3.4 Communicatie over de lokale initiatieven 32
- 3.5 (Inter)nationale samenwerking 32

4. Protectie (bescherming) 33

- 4.1 Verlichting 33
- 4.2 Safe Spaces 33
- 4.3 Duidelijk mandaat 33
- 4.4 Samen Sterk 33
- 4.5 Openbaar Vervoer 34
- 4.6 Uitgaansleven en festivals 35

Referentielijst 36

Voorbeelden van initiatieven die inzetten op preventie 38

Inleiding

De publieke ruimte is van én voor iedereen. Wereldwijd willen beleidsmakers grensoverschrijdend gedrag niet langer tolereren of negeren en dus wordt de laatste jaren steeds meer ingezet op het verkrijgen van meer veilige en inclusieve steden en gemeenten. Plan International onderzocht in de afgelopen tien jaar de prevalentie en impact van grensoverschrijdend gedrag in meer dan 20 grootsteden over alle continenten heen, en maakte op basis daarvan telkens een reeks aanbevelingen waarmee beleidsmakers aan de slag kunnen (e.g., Plan International België, 2021).

Sinds 2018 werkt Plan International ook in België aan de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte, via het programma Safer Cities. In drie steden (Beringen, Sint-Niklaas en Turnhout) startte de samenwerking in 2022 met de steun van het Agentschap Binnenlands Bestuur en het subsidiekader 'Plan Samenleven'.

Waar het programma in eerste instantie uitsluitend focuste op de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag, wordt in het kader van het Plan Samenleven de werking verruimd, zodat ook andere vormen van intimidatie in de publieke ruimte worden aangepakt.

In samenwerking met de Universiteit van Gent en met steun van het Agentschap Binnenlands Bestuur worden in deze inspiratiegids bevindingen uit de programma's samengevoegd met acties waarmee de Belgische steden aan de slag gingen én met nationale en internationale goede praktijken voor de aanpak van grensoverschrijdend gedrag.

Voorwoord

Hoe veilig mensen zich voelen wanneer ze op straat wandelen, is misschien wel de beste lakmoesproef voor een samenleving die ernaar streeft de vrijheid van haar burgers maximaal te garanderen en beschermen. Waar angst of onzekerheid domineert, is de vrijheid namelijk onvermijdelijk begrensd. Als dat onze graadmeter is, dan is er ook in ons land nog steeds ruimte voor verbetering.

Dat blijkt uit onderzoek van Plan International waarin 91% van de meisjes in steden als Antwerpen, Brussel en Charleroi aangeeft al geconfronteerd geweest te zijn met seksuele intimidatie. Dat geldt trouwens evengoed voor 28% van de jongens. Het zijn cijfers waar ook ik stevig van schrok. Jongeren die over hun schouder kijken wanneer ze de publieke ruimte betreden, het gebeurt nog steeds vaker dan we denken.

De gevolgen zijn moeilijk te overschatten. In de eerste plaats belemmert dit gedrag, gaande van asociaal tot ronduit crimineel, de bewegingsvrijheid van vele van onze medeburgers. Meisjes en vrouwen, maar ook andere medeburgers, denk maar aan slachtoffers van homofobie geweld, worden veel te vaak gedwongen twee keer na te denken voor ze de deur uitwandelen. Het zet, ten tweede, een rem op het samenleven. Minder beweging leidt onvermijdelijk tot minder verbinding. Terwijl de functie van onze publieke ruimte er net bij uitstek één van ontmoeting is, ongeacht gender, afkomst, seksuele oriëntatie, religie of leeftijd.

In gans Vlaanderen gaan lokale besturen daarom elke dag opnieuw aan de slag om de lakmoesproef te doorstaan en hun publieke ruimte veiliger te maken. Plan International, dat een track record heeft in het begeleiden van lokale besturen hierin, bundelde lokale beste praktijken in de inspiratiegids die hier voorligt. Een bron van innovatieve ideeën waar steden en gemeenten mee aan de slag kunnen om te werken aan een toekomst waarin de publieke ruimte werkelijk van iedereen is.

Want laat exact dat hetgeen zijn wat de publieke ruimte hoort te zijn, moet aspireren te zijn. Een plaats die voor iedereen die ze betreedt onvermijdelijk dezelfde is, ongeacht de voordeur die je achter je dichttrekt. Een veilige, nette en aangename plek die uitnodigend is voor elke bewoner. Waar je je veilig en thuis voelt. Waar je je vrij voelt om jezelf te zijn.

Gwendolyn Rutten

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen

Algemene bevindingen aan de hand van het Safer Cities digitaal platform

Via het digitaal platform Safer Cities kunnen inwoners de openbare plaatsen waar ze zich ongemakkelijk, bang of niet gelukkig en veilig voelen identificeren en delen. Door een locatie op de kaart aan te duiden en hun ervaringen weer te geven, worden echte verhalen van bewoners onthuld en zichtbaar gemaakt voor de buitenwereld. De verzamelde informatie brengt de problematiek van (seksuele) intimidatie in steden duidelijker in kaart via de stem van de inwoners zelf. Op basis van de resultaten kunnen lokale besturen problemen identificeren en oplossingen formuleren.

Na eerder onderzoek in Antwerpen, Brussel, Charleroi, en Gent, werd het Safer Cities digitaal platform recentelijk ook uitgerold in de steden Beringen, Bergen, Elsene, Etterbeek, Kortrijk, Luik, Namen, Oostende, Sint-Niklaas, en Turnhout. In dit rapport worden de verzamelde resultaten van de eerste vijf maanden van 2023 onder de loep genomen.

De inhoud van de vragenlijst kwam tot stand op basis van internationaal onderzoek en werd aangepast naar de Belgische context via voorlegging aan diverse focusgroepen.

1. Informatie over het onderzoek

1.1 Wie heeft deelgenomen aan het onderzoek?

Aan de hand van verschillende (socio-demografische) kenmerken beschrijven we hieronder wie heeft deelgenomen aan het Safer Cities project in de betreffende steden. In Tabel 1 geven we weer hoeveel meldingen ingevoerd werden per stad. In Tabel 2 geven we de socio-demografische gegevens van de melders weer. Een belangrijke kanttekening bij deze gegevens is dat de (negatieve) ervaringen beschreven in de meldingen per definitie plaatsvonden voordat de melding gemaakt werd, en dat dit in sommige gevallen kan betekenen dat het incident al meerdere jaren geleden plaatsvond. De gerapporteerde socio-demografische gegevens hebben betrekking op het moment van melden, waardoor in sommige gevallen onduidelijk is wat de leeftijd of werkstatus van de melder was op het moment van het incident.

1.2 Aantal meldingen

In totaal werden er 1075 meldingen ingevoerd via het Safer Cities platform. In 87.1% (n=937) van de gevallen waren dit negatieve ervaringen. In 12.9% (n=139) van de gevallen werd een positieve ervaring gerapporteerd.

Tabel 1.

Overzicht meldingen per deelgenomen stad en volgens taal respondent

	Slechte ervaring n	Goede ervaring n	Totaal n (%)
Plaats			
Turnhout	291	78	369 (34.30%)
Kortrijk*	169		169 (15.70%)
Sint-Niklaas	107	33	140 (11.10%)
Oostende*	119		119 (11.10%)
Luik	69	1	70 (6.5%)
Namen	63	4	67 (6.20%)
Beringen	40	19	59 (5.50%)
Bergen	69	1	51 (4.70%)
Elsene	22	0	22 (2.00%)
Etterbeek	7	2	9 (0.80%)
Taal			
Nederlands	727	130	857 (79.70%)
Frans	207	8	215 (20.00%)
Totaal	937	138	1075 (100%)

*In deze steden werd gebruik gemaakt van de verkorte versie van het platform, met alleen de mogelijkheid tot ingeven van negatieve pins.

1.3 Socio-demografische gegevens

De socio-demografische gegevens van de melders zijn terug te vinden in Tabel 2. Met 68% van de inputs gegeven door vrouwen vormen zij de grootste groep melders, gevolgd door 23% mannen en 2% door non-binaire personen, 6% van de melders wenste niet te antwoorden. Hoewel vrouwen en meisjes duidelijk een prioritaire doelgroep zijn voor de aanpak van grensoverschrijdend gedrag, mogen mannen en personen die zich identificeren als non-binair zeker niet uit het oog verloren worden.

1.4 Methode van het onderzoek

Via het digitaal platform Safer Cities werd aan melders gevraagd om aan te duiden op welke locatie zij de betreffende positieve of negatieve ervaring hebben meegemaakt, op welk moment van de dag, in welke context, en, in het geval van een negatieve ervaring, door wie. Daarnaast lieten sommige melders weten wat de gevolgen van de gebeurtenis waren, of zij bijvoorbeeld geholpen werden en zo ja, door wie.

Tot slot kregen de melders bij enkele vragen de mogelijkheid om hun antwoord of ervaring in meer detail te beschrijven. De informatie verkregen uit deze open vragen is in de vorm van quotes opgenomen in dit rapport.

Tabel 2.

Demografische gegevens van de steekproef

	n (%)
Gender ^a	
Man	108 (23.28%)
Vrouw	319 (68.75%)
Non-binair	10 (2.16%)
Ik wens niet te antwoorden	27 (5.82%)
Leeftijd in jaren ^b	11 – 82 – 28.99
Min – Max - Gemiddelde	
Werkstatus ^c	
Student	272 (53.65%)
Aan het werk	187 (36.88%)
Werkzoekend	20 (3.95%)
Pensioen	28 (5.53%)

^a N = 464; Niet verplicht in te vullen en werd niet bevraagd in Oostende en Kortrijk.

^b N = 388; Niet verplicht in te vullen.

^c N = 479; Niet verplicht in te vullen en meerdere antwoorden mogelijk (bv. 'Student' + 'Aan het werk').

2. Negatieve ervaringen

Via het digitaal platform werd gespeild naar het soort negatieve ervaring dat mensen meemaakten in de stad. De melders gaven aan welke vorm van intimidatie plaatsvond, de locatie en het moment van de ervaring en of er sprake was van discriminatie.

2.1 Soort ervaring

Tabel 3 geeft een overzicht van de verschillende soorten intimidatie die werden gerapporteerd. In Figuur 1 worden deze aantallen visueel voorgesteld. Uit de gegevens valt af te leiden dat de meeste meldingen (45.48%) betrekking hadden op verbale intimidatie, gevolgd door ervaringen met intimidatie zonder fysiek contact (31.05%). 227 meldingen (27.75%) betroffen een situatie waarbij de respondent geen intimidatie had meegemaakt, maar aangeeft zich onveilig te hebben gevoeld.

Terwijl ik naar huis fietste werd ik opeens achtervolgd door een jongen met zijn fiets. Hij haalde me in en raakte mijn kont aan.

Ik woon aan het station en wordt er regelmatig aangesproken of nageroepen. Ik durf er zelfs na een bepaald uur niet meer passeren.

Groepen jongens of enkele mannen die aanstootgevende dingen roepen, fluiten, achter je blijven wandelen, waardoor je de straat moet oversteken. Ik zou hier niet graag alleen willen wandelen. Zeker niet 's avonds.

Aan melders werd gevraagd om hun ervaring nog wat meer in detail te beschrijven. De meeste negatieve ervaringen hadden betrekking op niet-fysieke vormen van intimidatie, zoals achtervolgd worden, verbaal geïntimideerd worden (bijv. nagefloten worden), overlast van hangjongeren of groepen mannen en overlast in verband met drug- en alcoholgebruik. Enkele melders gaven aan dat zij fysiek geweld mee hadden gemaakt, of bespuugd of bestolen waren. Een paar melders gaven aan dat zij gedrogeerd waren en een enkeling meldde dat zij verkracht was.

Bij een groot deel van de meldingen beschreven de melders dat zij zich over het algemeen onveilig voelen in hun stad, in het bijzonder op bepaalde momenten van de dag ('s avonds laat) of op bepaalde plaatsen (bijv. het station).

Tabel 3.

Overzicht van de verschillende intimidatievormen die werden gerapporteerd (N = 818).

	n*	% van alle meldingen
Verbale intimidatie (bv. fluiten, ongewenste opmerkingen, beledigen, ...)	372	45.48%
Intimidatie zonder fysiek contact (bv. gevolgd worden, ongewenste blikken, exhibitionisme)	254	31.05%
Intimidatie met fysiek contact (bv. ongewenste aanrakingen, betasten, verkrachting)	178	21.76%
Geen intimidatie meegemaakt, maar ik voel me niet veilig	227	27.75%
Anders	8	0.98%

*Melders hadden de mogelijkheid om een of meerdere intimidatievormen aan te duiden per melding/incident.

Als ik laat in de avond door de tunnel fiets, staart er soms iemand, maar soms ook niemand. Alleszins heb ik steeds een angstig gevoel omdat er iemand kan staan en het een verlaten plek is.

Een grote groep mannen maakte seksuele opmerkingen terwijl ik alleen op straat liep.

De man viel mij al enkele weken lastig, zonder fysiek contact. Dit was telkens op woensdagnamiddag na school. Hij wist dat ik op dat uur daar stond om naar mijn grootouders te gaan. Normaal hoort een openbare plek veilig te zijn maar dit was het zeker niet. Het incident is op de bus gebeurd.

2.2 Plaats

Melders konden tevens aangeven op wat voor plaats de intimidatie of onveilige situatie plaatsvond. Deze gegevens zijn terug te vinden in Tabel 4 en Figuur 2. Veruit de meeste meldingen hadden betrekking op een onveilige situatie of een ervaring met intimidatie die op straat plaatsvond. Andere plaatsen die in meer dan 5% van de meldingen genoemd werden waren het park (7.9% van de meldingen), het openbaar vervoer (7.4%) en op de fiets (6.6%). Het is hierbij belangrijk te overwegen dat incidenten die tijdens het fietsen plaatsvonden in de meeste gevallen ook op straat plaatsvonden. Dit benadrukt de bevinding dat veruit de meeste incidenten op straat plaatsvonden.

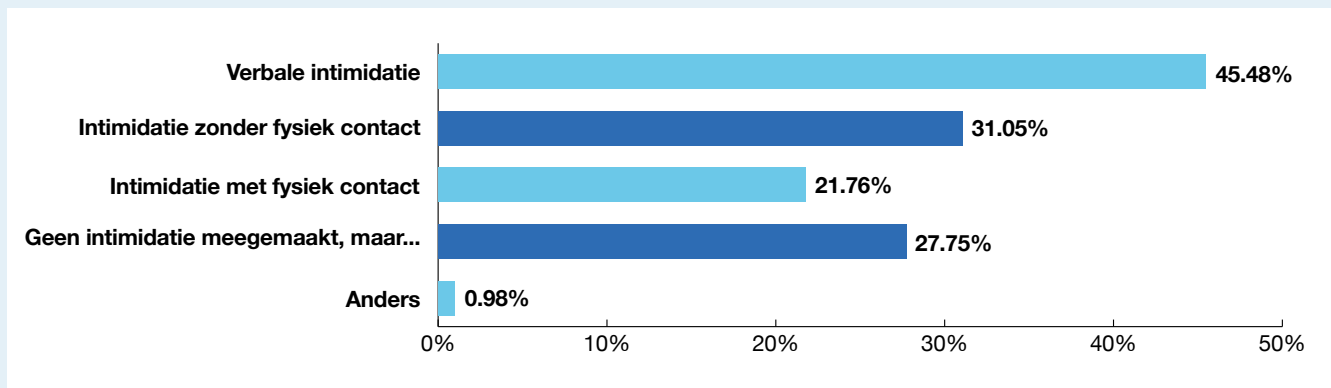
Tabel 4.

Overzicht van de specifieke plaatsen waar intimidatie plaatsvond (N = 636).

	n	%
Op straat	377	59.28%
In het park	50	7.86%
Openbaar vervoer	47	7.39%
Op de fiets	42	6.60%
Tijdens een vrijetijdsactiviteit	29	4.56%
Op school of op campus	27	4.25%
Anders	64	10.06%

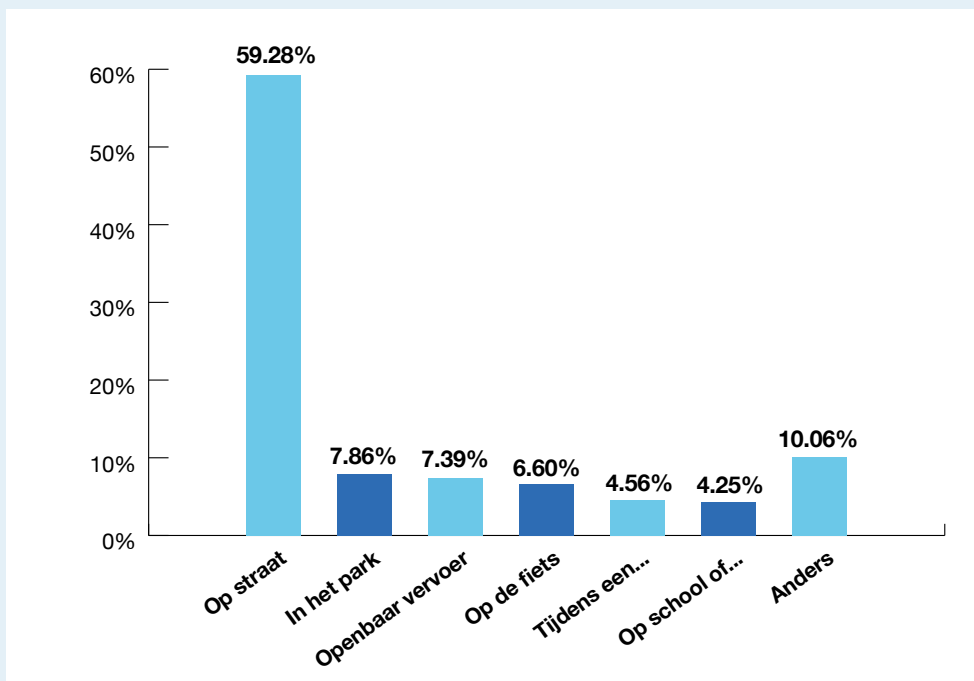
Figuur 1.

Overzicht van de verschillende intimidatievormen die werden gerapporteerd (N = 818).

Figuur 2.

Overzicht van de specifieke plaatsen waar intimidatie plaatsvond (N = 636).

2.3 Moment van de dag

Aan de melders werd gevraagd om aan te geven op welk moment van de dag de gebeurtenis plaatsvond. Deze gegevens zijn terug te vinden in Tabel 5 en Figuren 3 en 4.

De meeste meldingen betroffen negatieve ervaringen die in de namiddag (33.8%) of avond (37.7%) plaatsvonden. 24 (3.5%) melders gaven zelfs aan dat de intimidatie elk moment van de dag plaatsvond/dat ze zich op elk moment onveilig voelen. Wanneer gevraagd werd of de intimidatie in het licht of in het donker plaatsvond, bleek dat bij meer dan de helft van de meldingen (57.6%) de intimidatie in het daglicht plaatsvond. Deze bevinding is een duidelijke aanwijzing voor beleidsmakers om niet alleen in te zetten op eerder voor de hand liggende scenario's zoals onverlichte nachtelijke steegjes, maar de inspanningen zeker ook te versterken in de namiddag en avond.

Tabel 5.

Overzicht van het moment van de dag waarop een negatieve ervaring met intimidatie plaatsvond (N = 684).

	n	%
In de avond	258	37.72
In de namiddag	231	33.77
's Nachts	123	17.98
In de ochtend	48	7.02
Elk moment van de dag	24	3.51

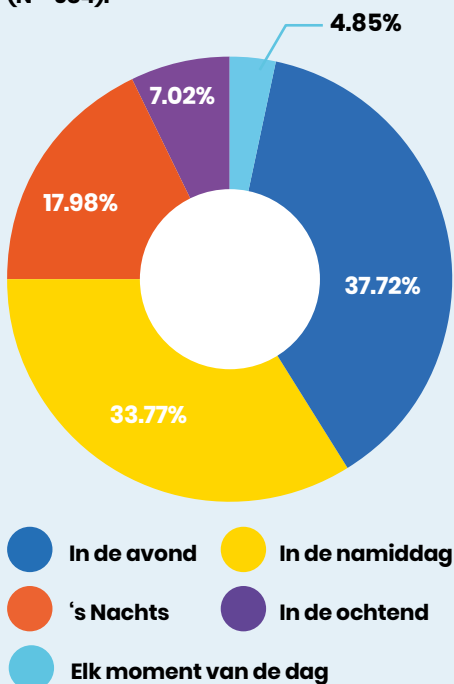
In de voetgangerstunnel aan het stadspark ben ik aangerand geweest op klaarlichte dag.

s' Avonds en zeker 's nachts loop ik hier niet alleen rond.

In het park werd ik aangesproken en omsingeld door een groep jongeren die condooms bij hadden. Ze wilden met mij in het bos een gangbang doen! Het was klaarlichte dag. Gelukkig kwam er een echtpaar voorbij en kon ik met hen meestappen. Het koppel had direct door dat het voor mij een onveilige situatie was.

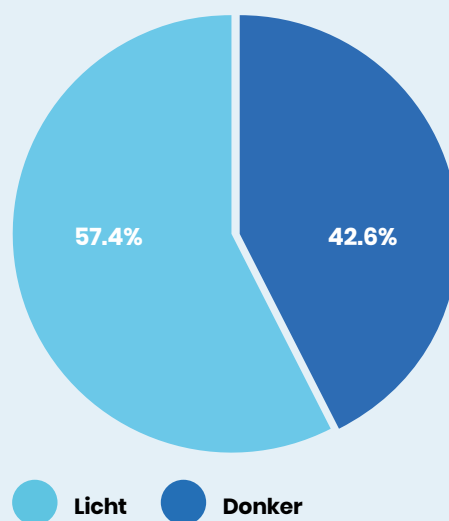
Figuur 3.

Overzicht van het moment van de dag waarop een negatieve ervaring met intimidatie plaatsvond (N = 684).

Figuur 4.

Overzicht van of het licht of donker was tijdens de negatieve ervaring met intimidatie

2.4 Kenmerken van de pleger

Sommige melders gaven tevens informatie over de kenmerken van de pleger(s) van de intimidatie. Deze gegevens zijn weergegeven in Tabel 6 en Figuur 5. In bijna alle gevallen (93.3%) werd de intimidatie uitgevoerd door een jongen/man of een groep jongens/mannen. In 10.5% van de meldingen werden de plegers beschreven als een gemengde groep (zowel mannen als vrouwen). In 58 gevallen werd de pleger omschreven als een meisje/vrouw of een groep meisjes/vrouwen.

Hoewel uit de gegevens van het digitaal platform blijkt dat de meerderheid van de slachtoffers vrouw is en de meerderheid van de plegers man, blijft het belangrijk om in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag ook mannelijk slachtofferschap - waar nog vaak een sterk taboe op rust - en vrouwelijk plegerschap te benoemen en er actie rond te ondernemen.

Tabel 6.

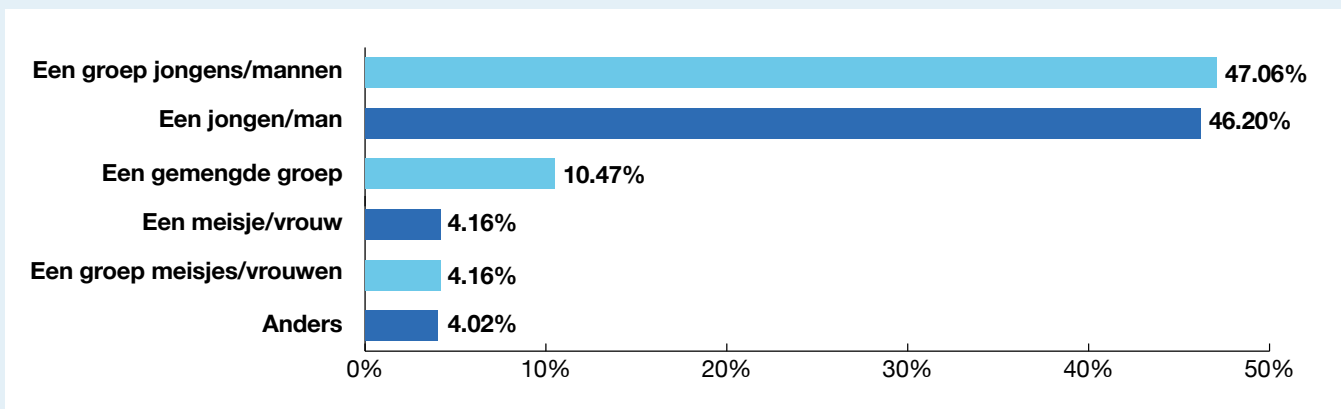
Overzicht van de gerapporteerde kenmerken van de plegers van intimidatie (N = 697).

	n*	% van alle meldingen
Een groep jongens/mannen	328	47.06%
Een jongen/man	322	46.20%
Een gemengde groep	73	10.47%
Een meisje/vrouw	29	4.16%
Een groep meisjes/vrouwen	29	4.16%
Anders	28	4.02%

* Melders hadden de mogelijkheid om een of meerdere kenmerken van de plegers aan te duiden per melding/incident.

Figuur 5.

Overzicht van de gerapporteerde kenmerken van de plegers van intimidatie (N = 697).

2.5 Mogelijke discriminerende beweegredenen

Aan melders werd gevraagd om aan te geven wat volgens hen de beweegredenen van de pleger(s) zouden kunnen zijn geweest. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat de beweegredenen die in de vragenlijst waren opgesomd met name betrekking hebben op kenmerken van het slachtoffer, en niet op mogelijke kenmerken of zelfs problematieken bij de pleger.

In de meeste gevallen gaven melders aan dat zij vermoedden dat de intimidatie te maken had met hun geslacht (47.8%), hun uiterlijk (29.4%) en/of hun leeftijd (21.4%). Sommige melders denken dat hun etniciteit (9.1%), hun LGBTQIA+ identiteit (6.7%) en/of hun religie (5.9%) de pleger(s) hebben aangezet tot de intimidatie.

Ik werd nageroepen voor homo waardoor ik me onveilig voelde.

Ze zeggen iets over je kleding en heel vaak zo van “hey meisje” en ze achtervolgen je en blijven kijken.

Tabel 7.

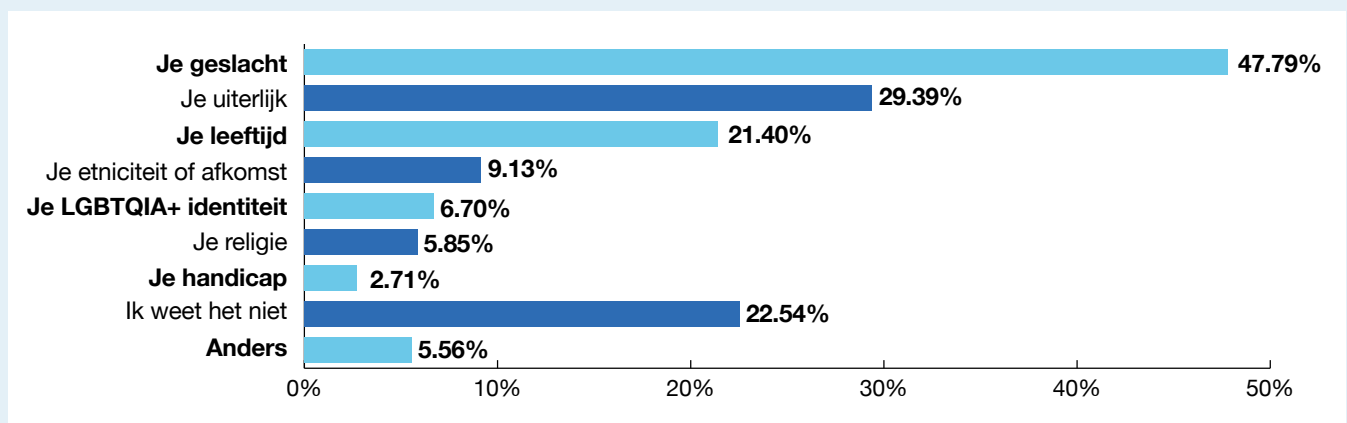
Overzicht van de gepercipieerde beweegredenen achter de intimidatie (N = 701).

	n*	% van alle meldingen
Je geslacht	335	47.79%
Je uiterlijk	206	29.39%
Je leeftijd	150	21.40%
Je etniciteit of afkomst	64	9.13%
Je LGBTQIA+ identiteit	47	6.70%
Je religie	41	5.85%
Je handicap	19	2.71%
Ik weet het niet	158	22.54%
Anders	39	5.56%

* Melders hadden de mogelijkheid om een of meerdere beweegredenen aan te duiden per melding/incident.

Figuur 6.

Overzicht van de gepercipieerde beweegredenen achter de intimidatie (N = 701).

2.6 Extra gegevens negatieve ervaringen

Tot slot gaven verschillende melders nog aanvullende informatie over hun negatieve ervaringen. Zo gaf amper 5% van de melders aan dat zij de pleger(s) kennen. Een cijfer dat sterk in contrast staat met andere vormen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, waar intrafamiliale feiten een groter aandeel innemen.

Ook blijkt dat in iets meer dan de helft van de gevallen (52.7%) getuigen aanwezig waren. Van deze situaties bleken 118 melders in de aanwezigheid van vrienden, kennis of familie te zijn toen de intimidatie plaatsvond. In ongeveer een kwart van de gevallen waarbij getuigen aanwezig waren werd door deze getuige(n) hulp geboden. Verdere inzet op het stimuleren van omstaanderinterventies blijft aldus een belangrijke prioriteit.

De beschreven extra gegevens zijn tevens terug te vinden in Tabel 8 en Figuren 7 en 8.

Tabel 8.

Extra gegevens omtrent de negatieve ervaringen met intimidatie.

	n (%)
Kende je de pleger(s)?^a	
Ja	24 (4.85%)
Nee	471 (95.15%)
Waren er getuigen?^b	
Ja:	295 (52.68%)
Ik was alleen, maar er waren getuigen	177 (31.61%)
Ik was met vrienden, kennissen of familie	118 (21.07%)
Nee:	
Ik was alleen zonder getuigen	265 (47.32%)
Heeft iemand van de getuigen hulp aangeboden?^c	
Ja	76 (26.76%)
Nee	208 (73.24%)

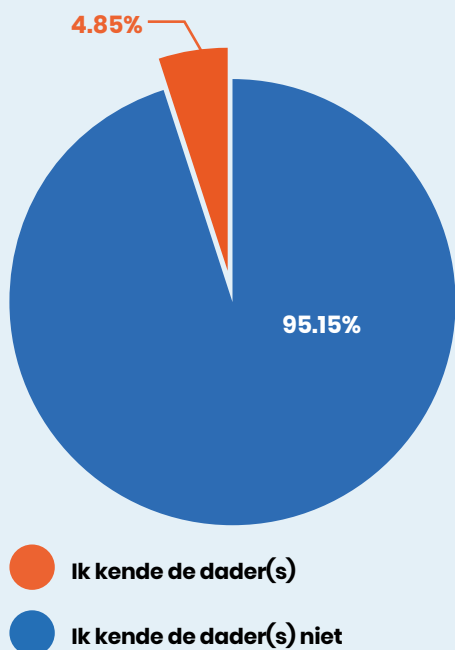
^a N = 495; Niet verplicht in te vullen en werd niet bevestigd in Oostende en Kortrijk.

^b N = 560; Niet verplicht in te vullen.

^c N = 284; Niet verplicht in te vullen; Enkel zichtbaar indien de respondent meldde dat er getuigen waren.

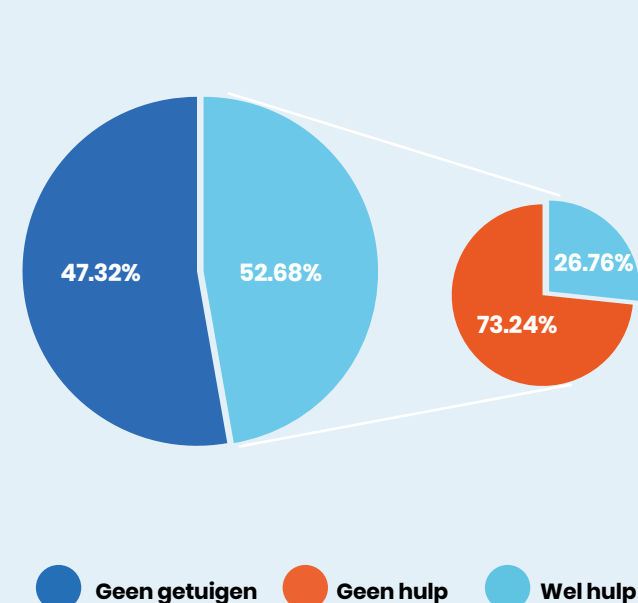
Figuur 7.

Percentage van incidenten waarbij de pleger(s) gekend is/zijn (N = 495).

Figuur 8.

Percentage aanwezige getuigen (N = 560) en percentage getuigen die hulp aanbieden (N = 284).

“

Ik heb erover aan de cafébaas verteld maar hij zei of deed niets.

Ik werd in elkaar geslagen in het station, gelukkig was een taxichauffeur die me geholpen heeft.

Ik was met een vriendin en ze riep dat hij me moest loslaten.

“

Ik voel een te grote drempel om hiervoor naar de politie te gaan.

Melden verandert niks, je kunt hier weinig aandoen. Je kunt blijkbaar mensen niet straffen voor dit gedrag en als ik het aan iemand vertel dan “moet ik er maar gewoon aan worden” of “niet meer s’ avonds over straat wandelen” “dat zijn mannen nu eenmaal”. Ik moet dus aanvaarden en ondergaan, mezelf onveilig voelen. Ik kan niet voor iedere fluitende man de politie bellen...

Mijn vrienden waren erg lief voor me en boden een luisterend oor.

2.7 Impact van de gebeurtenis

Bij verschillende meldingen is ook informatie gegeven over de impact van de gebeurtenis. Deze gegevens zijn weergegeven in Tabellen 9 en 10 en in Figuren 9, 10, 11 en 12.

Bij de meeste meldingen geven de melders aan dat zij als gevolg van de negatieve ervaring zich machteloos voelen (40.0%), zich onveiliger voelen in openbare ruimtes (38.3%), zich meer angstig voelen (36.5%) en dat zij bepaalde strategieën toepassen om zich veiliger te voelen. Een voorbeeld van zo'n strategie komt in Tabel 10 en Figuur 12 naar voren: Sommige melders geven aan dat zij voortaan de plaats van het incident vermijden, bijvoorbeeld door een andere weg te nemen (14.8%) of door niet meer alleen op die locatie te komen (14.9%). Dat sommige melders door het incident sneller plekken vermijden komt ook in Tabel 9 en Figuur 9 terug, meer dan 20% van de melders geeft namelijk aan dat zij het moeilijker vinden hun huis te verlaten.

Daarentegen geeft bijna 15% van de melders aan dat zij dergelijke ervaringen dusdanig vaak meemaken dat ze nauwelijks merken dat het gebeurt of dat deze ervaring nog impact maakt. Bijna 10% van de melders geeft aan dat de gebeurtenis überhaupt geen impact op hen heeft gehad.

Tabel 9.

Overzicht van de verschillende vormen van impact dat het incident gehad heeft (N = 428).

	n*	% van alle meldingen
Ik voel me machteloos in de situatie	171	39,95%
Ik voel me nog onveiliger in openbare ruimtes	164	38,32%
Ik voel me meer angstig	156	36,45%
Ik gebruik bepaalde strategieën om me veiliger te voelen	141	32,94%
Ik vind het moeilijker om mijn huis te verlaten	89	20,79%
Het overkomt me zo vaak dat ik het niet meer merk	63	14,72%
Het heeft geen impact gehad op mij	39	9,11%
Ik had het gevoel dat het mijn schuld was	21	4,91%
Anders	14	3,27%

* Melders hadden de mogelijkheid om een of meerdere impactvormen aan te duiden per melding/incident; Niet verplicht in te vullen

Verder kan nog uit Tabel 10 en Figuur 10 worden afgeleid dat de meeste melders (73.6%) hun ervaring met iemand gedeeld hebben. Wanneer aan deze melders gevraagd werd met wie zij dit gedeeld hebben, blijkt dat veruit de meeste melders hun ervaring met vrienden (79.8%) en/of familie (61.7%) gedeeld hebben (zie Figuur 11). Ongeveer 20% van de melders deelde hun ervaring met een collega. In 11.7% van de gevallen werd de gebeurtenis bij de politie gemeld.

Aan de melders die hun ervaring met iemand deelden werd tevens gevraagd of ze het gevoel hadden dat zij hiermee geholpen werden. 32.1% van hen geeft aan van wel, terwijl 67.9% van deze melders aangeeft niet dit gevoel te hebben.

Tabel 10.

Overzicht van gebeurtenissen na de negatieve ervaringen met intimidatie.

	n	% van alle meldingen
Heb je over het incident verteld tegen iemand? ^a		
Ja	376	73.58%
Aan wie? ^b		
Aan vrienden	260	79.75%
Aan familie	201	61.66%
Aan collega's	65	19.94%
Aan de politie	38	11.66%
Aan een psycholoog	18	5.52%
Aan een volwassene op school	8	2.45%
Aan bewakingspersoneel	7	2.15%
Anders	11	3.37%
Nee	135	26.42%
Kom je nog op die plek? ^c		
Ik moet hier sowieso passeren	196	42.15%
Ik blijf naar die plaats gaan	80	17.20%
Ik neem een andere weg	69	14.84%
Ik kom hier niet meer alleen	66	14.19%
Ik kom hier niet meer	32	6.88%
Anders	22	4.73%

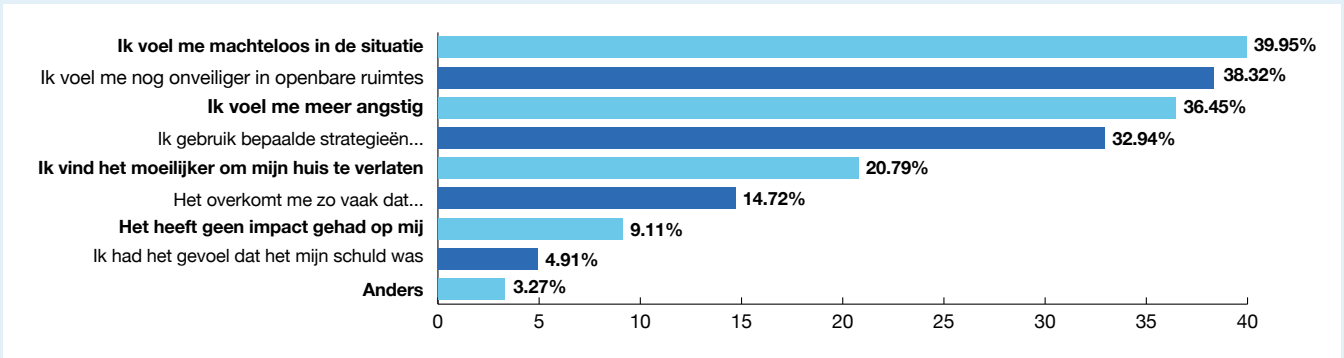
a N = 511; Niet verplicht in te vullen.

b N = 326; Niet verplicht in te vullen; Melders konden meerdere opties aanduiden.

c N = 465; Niet verplicht in te vullen.

Figuur 9.

Overzicht van de verschillende vormen van impact die het incident gehad heeft (N = 428).

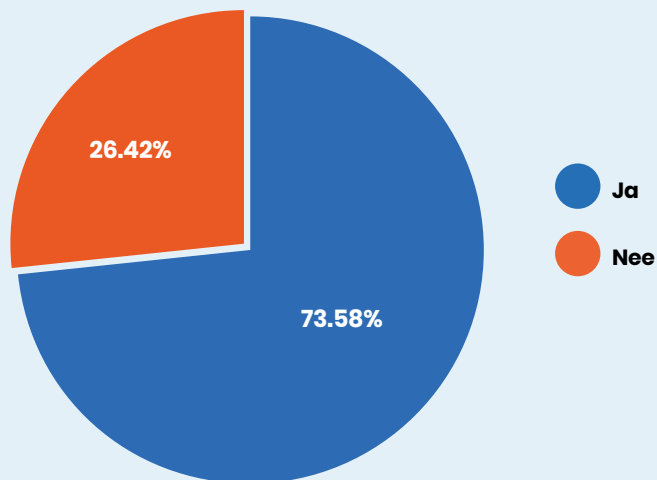

Gezien het grote aantal melders dat de weg niet vindt naar professionele hulpverlening of politie, krijgen gebruikers van het digitaal platform enkele mogelijke organisaties aangereikt waar ze bijkomende ondersteuning kunnen krijgen of een klacht kunnen indienen. Met het oog op de gebruiksvriendelijkheid en leesbaarheid, is hier gekozen voor het onderstaande, niet-exhaustieve overzicht. De creatie van een actueel (digitaal) overzicht van hulpmogelijkheden waarnaar kan worden doorverwezen op Vlaams niveau zou positief verwelkomd worden.

- [1712](#) is een professionele hulplijn voor vragen over seksueel misbruik. Je kunt met [1712](#) bellen, mailen of chatten. Het gesprek is gratis, vertrouwelijk en je hoeft niet te zeggen wie je bent.
- Was je slachtoffer van verkrachting of aanranding? Ga naar een Zorgcentrum na Seksueel Geweld in je buurt of bel de hulpdiensten via het nummer [112](#). Meer info vind je op [seksueelgeweld.be](#). Je kan er ook chatten met hulpverleners.
- Voor [aangifte](#) van een haatmisdrijf kan je terecht bij je lokale politiezone.
- Heb je grensoverschrijdend gedrag meegemaakt in een sportclub, universiteit, theatergezelschap of in een andere Vlaamse sector of organisatie? Of ken je iemand die dit heeft meegemaakt? Meld je bij het [Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag](#).

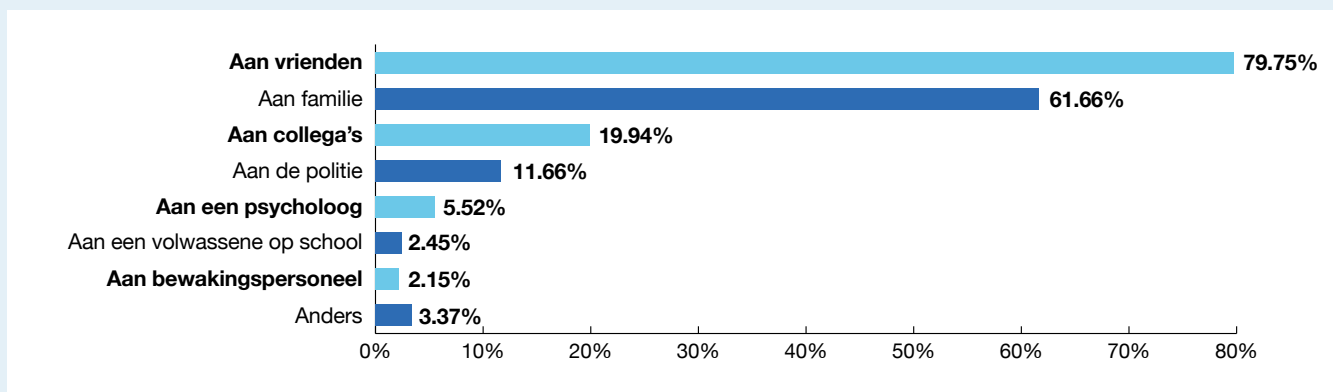
Figuur 10.

Percentage van melders dat anderen verteld heeft over het incident (N = 511).

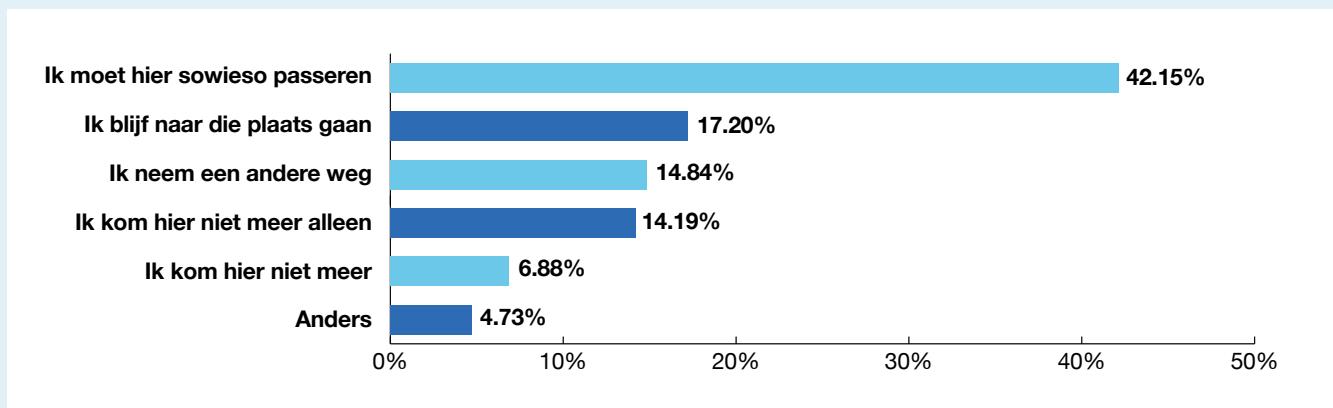
Figuur 11.

Overzicht van aan wie men verteld heeft over de negatieve ervaring met intimidatie (N = 326).

Figuur 12.

Overzicht van op welke manier met de plaats van het incident wordt omgegaan nadien (N = 465).

2.8 Frequentie grensoverschrijdend gedrag

Melders konden aangeven hoe vaak zij reeds grensoverschrijdend gedrag hebben meegemaakt in hun stad. Deze gegevens zijn weergegeven in Tabel 11 en Figuur 13. Bijna 90% van de melders had al meer dan een keer grensoverschrijdend gedrag in hun stad meegemaakt. Voor de meeste melders was dit enkele keren per jaar, maandelijks, of enkele keren per maand. Meer dan 10% van de melders geeft aan dagelijks grensoverschrijdend gedrag mee te maken.

Tabel 11.

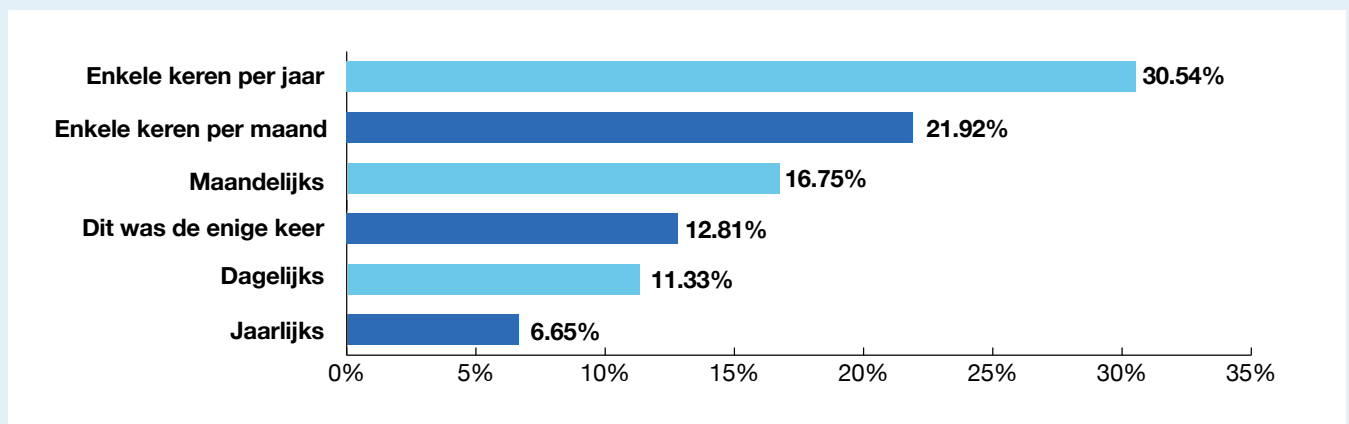
Overzicht van hoe vaak men te maken heeft gehad met grensoverschrijdend gedrag in hun stad (N = 406)*.

	n	%
Dit was de enige keer	52	12,8
Jaarlijks	27	6,7
Enkele keren per jaar	124	30,5
Maandelijks	68	16,7
Enkele keren per maand	89	21,9
Dagelijks	46	11,3

* Niet verplicht in te vullen.

Figuur 13.

Overzicht van hoe vaak men te maken heeft gehad met grensoverschrijdend gedrag in hun stad (N = 406).

2.9 Kenmerken veilige plek

Aan melders werd tevens gevraagd om aan te duiden wat volgens hen een plek veilig(er) maakt. Deze gegevens zijn weergegeven in Tabel 12 en Figuur 14. De meeste melders (68.6%) gaven aan dat de aanwezigheid van politie bijdraagt aan de veiligheid van een plek. Daarnaast gaf bijna de helft van de melders aan dat een veilige plek gekenmerkt wordt door goede verlichting (46.5%) en een open plaats met goede zichtbaarheid (41.4%). Een derde van de melders geeft aan dat extra controle in uitgaansbuurten (36.3%), een nette plaats (34.0%) en de aanwezigheid van winkels, bars, of plaatsen waar om hulp gevraagd kan worden (31.2%) belangrijk zijn voor het veiligheidsgevoel.

Tabel 12.

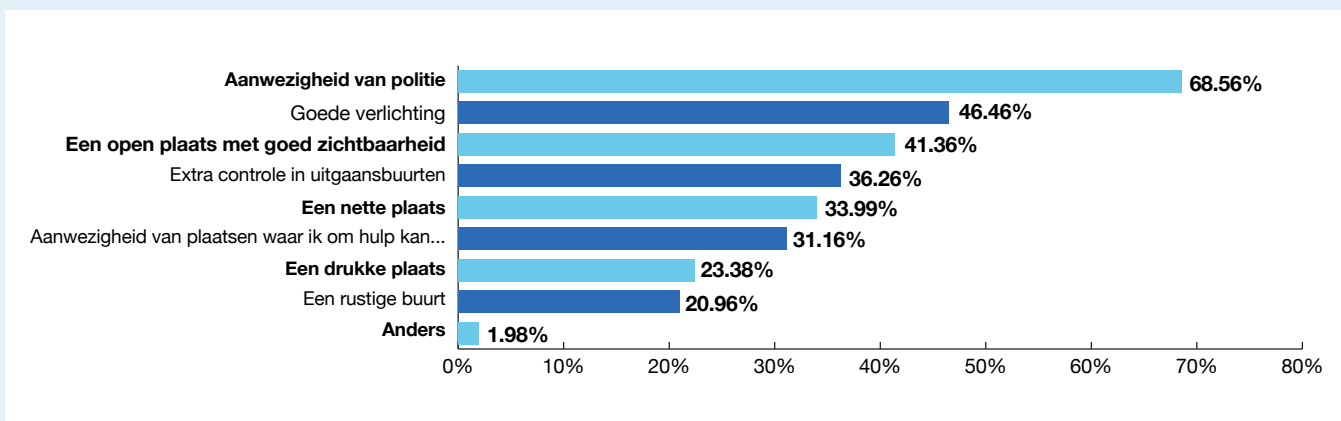
Overzicht van wat een plek volgens de melders veilig maakt (N = 353).

	n*	% van alle melders
Aanwezigheid van politie	242	68,56%
Goede verlichting	164	46,46%
Een open plaats met goede zichtbaarheid	146	41,36%
Extra controle in uitgaansbuurten	128	36,26%
Een nette plaats	120	33,99%
Aanwezigheid van winkels, bars of plaatsen waar ik om hulp kan vragen	110	31,16%
Een drukke plaats	79	22,38%
Een rustige buurt	74	20,96%
Anders	7	1,98%

* Melders hadden de mogelijkheid om een of meerdere kenmerken aan te duiden; Niet verplicht in te vullen; Werd niet bevroegd in Oostende en Kortrijk.

Figuur 14.

Overzicht van wat een plek volgens de melders veilig maakt (N = 353).

“

Straatverlichting is zó belangrijk. Het geeft je meteen een veiliger gevoel. Verder denk ik dat het vooral neerkomt op de bewustmaking van anderen; personen doen inzien dat het voor bepaalde groepen in de maatschappij (zoals meisjes, vrouwen, personen van kleur, personen van de LGBTIQ+-gemeenschap, etc.) niet zo vanzelfsprekend is om zich (al dan niet) alleen te verplaatsen in de openbare ruimte, zeker als het donker is. De angst die mij enerzijds is ingepeperd sinds ik een klein meisje was en die ik anderzijds helaas zelf heb ondervonden in het (uitgaans) leven, maakt de openbare ruimte soms een zeer enge en onprettige plek, zelfs als je niet alleen bent. Wat mij op zo'n momenten een veilig(er) gevoel geeft, is de bemoedigende aanwezigheid van anderen; daarmee bedoel ik personen die naar je lachen in het passeren, die je aanspreken, die actie ondernemen als er een sfeer van onveiligheid hangt, etc. "Allies" die je situatie begrijpen en er ook alles aan zullen doen om de situatie te verbeteren. Bij vrouwen (alsook bij personen die behoren tot bepaalde minderheden) is dit meestal vanzelfsprekend, maar jongens en mannen lijken deze ingesteldheid vaak (nog) niet goed te begrijpen, in mijn ervaring.

“

Meer blauw en camera's op straat.

In het steegje hangen geregeld 'dronkaards' rond. Er is slechte verlichting en het is er vies en schraal, dat geeft een onprettig gevoel.

2.10 Omstaander interventie

Melders rapporteerden niet alleen over hun eigen negatieve ervaring, maar ook over of ze zelf reeds getuige waren van ongewenst gedrag en hoe zij in die situatie gehandeld hebben. Deze gegevens zijn weergegeven in Tabel 13 en Figuren 15 en 16. Bijna 60% van de melders geeft aan dat zij als getuige gereageerd hebben op een situatie waarin ongewenst gedrag voorkwam. Meer specifiek geeft de helft aan dat zij het slachtoffer en/of de pleger(s) hebben aangesproken. 29% van de omstaander geeft aan dat zij de situatie in het oog hielden en achteraf hulp boden aan het slachtoffer. Ongeveer een kwart van de omstaander probeerde de aandacht af te leiden (23.9%) of het slachtoffer fysiek weg te halen uit de situatie (22.5%).

Tabel 13.

Overzicht van de prevalentie van omstaanderinterventie en de verschillende manieren om te reageren.

	n	% van alle meldingen
Heb je zelf al gereageerd wanneer je getuige was van ongewenst gedrag? ^a		
Ja	293	57.23%
Hoe? ^b		
Pleger en/of slachtoffer aanspreken	140	50,72%
Situatie in het oog houden en achteraf hulp bieden aan slachtoffer	80	28,99%
Proberen aandacht af te leiden van voorval	66	23,91%
Het slachtoffer fysiek weghalen van de plaats	62	22,46%
Hulp inroepen van een andere omstaander/getuige	59	21,38%
Nee	219	42.77%

^a N = 512.

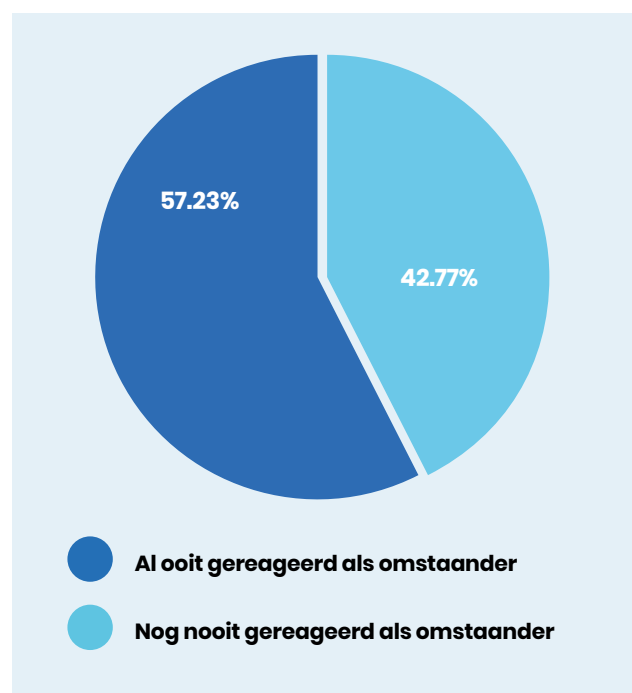
^b N = 276; Niet verplicht in te vullen; Respondenten konden meerdere opties aanduiden; Geen categorie 'Anders' beschikbaar.

Ik was aan het wandelen. Ik wandelde voorbij een man. Hij stopte plots met wandelen en draaide zich om achter mij. Na een tijdje merkte ik dat hij mij bleef achtervolgen, toen iemand mij aansprak op zijn gedrag hoorde hij het en liep hij weg..

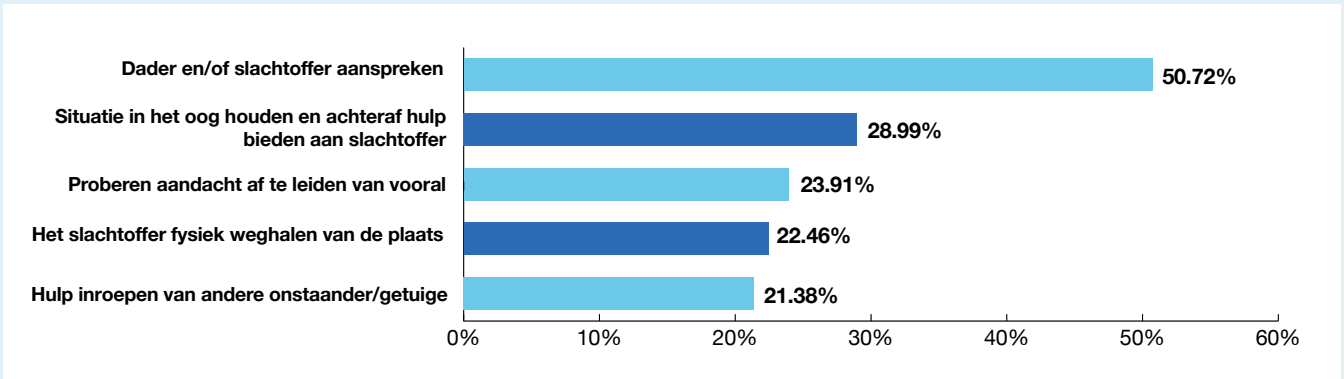
Figuur 15.

Prevalentie van omstaanderinterventie bij ongewenst gedrag (N = 512).

Figuur 16.

Overzicht van de verschillende reacties bij ongewenst gedrag (N = 276).

3. Positieve ervaringen

Zoals eerder beschreven werden er maar weinig meldingen gemaakt over positieve ervaringen in de stad (n = 138). Over deze positieve ervaringen is maar weinig bekend, aangezien hier in de survey niet veel over gevraagd werd. Bij de meeste positieve meldingen beschreven de melders dat zij zich doorgaans veilig voelen, dat zij hun stad als levendig en leuk beschouwen, of dat zij in een buurt wonen waar het rustig is. Ook werden enkele anekdotes gedeeld over positieve ervaringen met onbekenden.

Alleen op de middag heb ik een goede ervaring. In de vroege ochtend en late avond voel ik me niet veilig en rap opgejaagd.

Ik vind de schoolomgeving veilig en aangenaam voor mijn kinderen en mezelf.

s 'Middags op de markt in het zonnetje een babbeltje doen met mensen die op de bank zitten.

4. Conclusie

Dit Safer Cities onderzoeksrapport vormt een belangrijke informatiebron met betrekking tot de onveilige situaties die sommige mensen meemaken in hun stad. Met de bevindingen beschreven in dit rapport kan in kaart worden gebracht wat voor situaties mensen meemaken, waar, op welk moment van de dag, en met wie. Ook bieden de melders verschillende handvaten voor preventie en interventie door de kenmerken van een veilige plek uit te lichten. De handvaten die gebruikers van het platform meegeven, worden hieronder gecombineerd met aanbevelingen die de verschillende focusgroepen formuleerden en met (inter)nationale goede praktijken die een houvast kunnen bieden bij de formulering van het actieplan.

Over het algemeen komt uit de meldingen naar voren dat de meeste melders te maken hebben met niet-fysieke vormen van intimidatie (bijv. verbaal, achtervolgd worden, nagefloten worden), dat met name (groepen) mannen plegers van deze intimidatie zijn, en dat deze intimidatie meestal op straat plaatsvindt, en dan met name 's avonds of 's nachts. Ook is gebleken dat de meeste melders zich door de gebeurtenis onveiliger voelen en doelbewust bepaalde plaatsen vermijden. De meeste melders hebben hun ervaring met anderen gedeeld, en in sommige gevallen waren er zelfs anderen aanwezig tijdens het incident. Melders die zelf ooit getuige waren van intimidatie geven aan dat zij in de meeste situaties de pleger en/of het slachtoffer aanspreken. Tot slot werd uiteengezet wat kenmerken zijn van een veilige plaats. Hierbij werden met name het belang van politieaanwezigheid en het belang van goede verlichting aangekaart.

Aanbevelingen voor de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag volgens de 4 P's

Uit de cijfers van het Safer Cities platform komt naar voren dat er nood is aan een brede waaier van initiatieven in de aanpak van intimidatie in de publieke ruimte. In wat volgt, geven we een overzicht van reeds bestaande initiatieven. We vullen deze aan met relevante aanbevelingen die naar boven kwamen uit de participatieve trajecten in Beringen, Turnhout en Sint-Niklaas.

Hoewel grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte een universeel probleem blijkt te zijn, benadrukt Plan International dat de aanpak sterk kan verschillen naargelang de context. De uitdagingen waarmee steden en gemeenten geconfronteerd worden en de deskundigheid die nodig is om het probleem aan te pakken, kunnen sterk uiteenlopen. Zo zullen bijvoorbeeld steden met een groot aantal nachtclubs en uitgaansgelegenheden andere noden en behoeften hebben dan steden en gemeenten waar het uitgaansleven een veel minder grote rol speelt.

Desalniettemin heeft Plan International een raamwerk ontwikkeld dat toelaat aanbevelingen op te delen in vier verschillende categorieën, met name de '4 P's, in de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag: preventie, protectie, prosecutie en participatie. Hoewel de precieze invulling van die 4 P's sterk afhankelijk is van de context waarbinnen het probleem van seksueel grensoverschrijdend gedrag zich afspeelt, moeten lokale beleidsmakers minstens op elk van die vier categorieën inzetten. Pas dan kunnen we spreken van een alomvattende aanpak van grensoverschrijdend gedrag. Deze 4 P's zijn geen mutueel exclusieve categorieën zijn: het is goed mogelijk dat een initiatief op meerdere P's tegelijk inwerkt en dus zowel onder bijvoorbeeld preventie en participatie valt. Onderstaand overzicht is gestructureerd aan de hand van deze 4 P's.

Onze aanbevelingen voor veilige en inclusieve steden

1. Preventie

1.1 Aanspreekpunten/ positieve referentiepersonen in de publieke ruimte

De straatveger, de buschauffeur, de redder in het zwembad, de uitbater van een café, de gemeenschapswacht, jeugdwerkers, leerkrachten, de straathoekwerker, de Deliveroo-koerier, de agent, ... er zijn zeer veel diensten van de stad en leden van de lokale middenstand die zich op zeer regelmatige basis in de publieke ruimte bevinden. Door hen zichtbaar te maken als aanspreekpunt (bv. via kledij of het dragen van een badge), creëer je een netwerk van referentiepersonen die slachtoffers kunnen begeleiden en conflicten kunnen ontmijnen.

Bij een interview met enkele van deze professionals (gemeenschapswachten), kwamen positieve ervaringen naar boven in het kader van gevolgde trainingen rond agressiebeheer. Bijkomende trainingen rond bv. omstanderinterventie zouden positief verwelkomd worden.

Vanuit jongeren komt expliciet en herhaaldelijk de vraag om professionals actief in het uitgaansleven extra te trainen. Aanvullend hierbij wordt ook gepleit voor informatiemomenten voor vrijwilligers in het jeugdwerk die events zoals fuiven organiseren, zodat ook zij met acties aan de slag kunnen gaan.

TIP In het kader van haar 'Nee is nee, enkel ja is oké-campagne' die liep tijdens de Gentse Feesten 2022, bood Stad Gent vooraf ook verschillende opleidingen aan voor het barpersoneel, de pleinorganisatoren, het toiletpersoneel en de gemeenschapswachten over (reageren tegen) seksueel grensoverschrijdend gedrag.

TIP In Seoul worden straatkoeriers getraind om te reageren als ze intimidatie of geweld opmerken (Seoul Solution, 2016).

1.2 Bekendmaking van de lokale hulporganisaties

Hulporganisaties voor slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag zijn vaak te weinig bekend bij een breed publiek. Initiatieven om op regionaal en lokaal niveau het bestaande aanbod overzichtelijk te bundelen en te verspreiden zijn absoluut nodig.

TIP Binnen haar [actieplan](#) wil Stad Brussel de bestaande hulporganisaties grondig evalueren om te zien of er alternatieven bestaan in de meest gesproken talen en of ze toegankelijk en aangepast zijn aan kwetsbare groepen (equal.brussels, 2020).

TIP In Turnhout stellen jongeren voor om –naar analogie met het concept van de 'Te Gek-route' een wandelroute uit te werken langs lokale hulporganisaties.

TIP In Beringen maken ze hun hulpverleningsaanbod zichtbaar in de publieke ruimte via een muurschildering en bijhorende QR-code (afbeelding 2.F)

1.3 Omstaanders

Er bestaat - over verschillende focusgroepen in diverse steden heen - de wens dat lokale besturen meer inzetten op sociale interactie en zelfs sociale controle. Er is een duidelijke nood en vraag om omstaander-trainingen op grote schaal uit te rollen in de stad. Bij een uitsluit hiervan, kan het interessant zijn om de facilitator van de trainingen te vragen om doelgroepgericht aan de slag te gaan. Jongeren pleiten voor het online delen van informatie over omstaanderinterventie. Trainingen kunnen plaatsvinden op school of in de jeugdbeweging.

TIP Stad Gent biedt gratis omstaandertrainingen aan, in samenwerking met Amal, het Gentse agentschap voor inburgering en integratie. Daarin wordt aangeleerd hoe je in allerlei contexten als getuige van grensoverschrijdend gedrag kan reageren om een actieve omstaander te worden (Stad Gent, z.d.)

1.4 Outreachend werken op 'hotspots'

Verkrijg via het digitaal platform, aangevuld met criminaliteitsstatistieken, informatie over de locaties en tijdstippen waar zich veelvuldig feiten van grensoverschrijdend gedrag voordoen. Zet (duo)teams van jongerenwerkers/ buurtwerkers op deze locaties in om laagdrempelig het gesprek aan te gaan met (potentiële) plegers.

TIP Vanuit jongeren komt de vraag om deze maatregel (een jeugdwerker in plaats van een security) ook 's nachts toe te passen, bijvoorbeeld in de omgeving van een fuifzaal.

TIP Vanuit Beringen wordt gewezen op het ‘Social Response’ project dat in 2020 werd uitgerold in Houthalen-Helchteren. Via dit model kunnen stedelijke diensten, middenveldorganisaties en actieve burgers samenwerken om noden te detecteren en gezamenlijk acties te formuleren en uit te voeren.

1.5 Doelgroepgerichte opleidingen

Ga doelgroepgericht aan de slag om mensen binnen hun specifieke context te laten reflecteren over hun eigen gedrag als potentieel slachtoffer/potentiële pleger/oms-taander.

TIP Stad Gent zorgt voor vormingen over omstaande-effecten aan medewerkers van het stedelijk onderwijs waarbij er gewerkt wordt via het principe van train-the-trainer. De vormingen zijn vooral gericht op jongeren uit het secundair onderwijs en jeugdorganisaties (Stedelijk Onderwijs Gent, z.d.).

TIP Sinds 2020 ondersteunt Stad Antwerpen het project ‘Kwadraat’ (CAW Antwerpen). Deze vorming versterkt jongeren in hun seksuele en relationele weerbaarheid. Via een intensieve training worden jaarlijks 15 meisjes tussen 14 en 18 jaar, waarbij er zorgen zijn rond hun relationele en seksuele weerbaarheid, zowel voor online als voor face-to-face situaties, getraind. De training omvat actieve en reflectieve groepsoefeningen welke afgewisseld worden met groepsgesprekken en psycho-educatie. Vanaf 2021 startte men in het kader van het project Kwadraat met klassikale ‘In Your Face’ trainingen voor jongeren van de 1e en 2e graad secundair onderwijs. De klassikale training versterkt jongeren preventief in hun seksuele weerbaarheid. Via lichaamsgerichte en reflectie-oefeningen worden jongeren zelfbewuster, meer lichaamsbewust en emotioneel bewuster. Zij kunnen zo signalen en grenzen bij zichzelf en anderen beter opmerken en bewuster handelen.

TIP De gemeente Almelo (Nederland) focust op het trainen van jongerenwerkers, leraren en barpersoneel. Ze besteden hierbij telkens ook aandacht aan de intersectionaliteit met de LGBTQIA+-gemeenschap.

TIP Wereldwijd worden [trainingen](#) aangeboden aan werknemers van het openbaar vervoer om grensoverschrijdend gedrag beter te herkennen en er gepast op te reageren (bv. in Hanoi, Marrakesh; UN Women, 2015a).

1.6 Dialoog/doorbreken stereotypen

In verschillende steden blijkt er tussen verschillende groepen een sterke en wederzijdse vervreemding of zelfs polarisatie aan de gang. Oud en jong, mensen van verschillende etnisch-culturele achtergronden, jongeren en politie, ouderen en politie, ... De organisatie van terugkerende dialoogmomenten, gevolgd door het gezamenlijk creëren van bepaalde acties, wordt geopperd als één van de manieren om te helpen om deze polarisatie te doorbreken. Blijf ook inzetten op buurtgerichte activiteiten waardoor verschillende doelgroepen elkaar leren kennen en respecteren. Het belang van taalverwerving of het inzetten van tolken wordt in verschillende besturen benoemd als voorwaarde om deze dialoog succesvol te laten verlopen.

Specifieke aandacht voor het doorbreken van (al dan niet cultureel bepaalde) stereotype visies op wat het betekent om man te zijn (dominant, veroverend, ...) is een insteek die zeker zijn nut kan hebben in de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag.

1.7 Stadsontwikkeling

Hou systematisch rekening met de stem van diverse doelgroepen binnen je stadsontwikkelingsprojecten. Een veilig gevoel wordt vaak gelinkt aan het idee van een ‘aangename en inclusieve stad’, met voldoende banken, meer beplanting, zichtbaarheid over de omgeving, ... Ga hiervoor een samenwerking aan met organisaties (scholen, buurtcomités, ...) die werken met de doelgroepen in de wijk waar de ontwikkeling zal plaatsvinden.

Met betrekking tot de omgeving kan bovendien ingezet worden op de principes van Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED). Daarbij kan worden verondersteld dat architecturale aanpassingen in de omgeving de opportuniteiten voor grensoverschrijdend gedrag kunnen beperken en het veiligheidsgevoel kunnen vergroten. Het gaat hierbij onder andere om maatregelen die zorgen voor meer toezicht (bv. voorzien van verlichting, bewakingsagenten), toegangscontrole (bv. vermijden van ongewenste bezoekers), territorialiteit (bv. duidelijke afbakening van het terrein, geen donkere plekje), onderhoud (bv. propere toiletten, voldoende ruimte) en sociale activiteiten (bv. stimuleren van de informele sociale controle).

TIP Stad Brussel voert de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag ook via haar stadsontwikkeling: zo zijn er werkzaamheden om de zichtbaarheid en de aanwezigheid van vrouwen in de openbare ruimte te vergroten (bv. via straatnamen en street-art), is er een

praktische gids om bij stadsplanning systematisch rekening te houden met gender en intimidatie en wordt er nagedacht over de inrichting van de speelplaatsen op scholen, om de genderongelijkheid te verminderen en respect voor anderen te bevorderen.

TIP Stad Antwerpen besteedt veel aandacht aan een sociaal veilig publiek domein. Elk nieuw ontwerp van een plein of een straat met verblijfsfunctie wordt gescreend op het voorkomen van mogelijke veiligheidsrisico's, zodat de leefomgeving van de Antwerpenaar veiliger en aangenamer wordt en er structurele overlast wordt voorkomen. Verder is Stad Antwerpen sinds begin 2023 gestart met een actieplan voor specifieke risicoplacsen (2 transitzones en 2 winkelstraten) waar de 4P's worden gehanteerd.

Het aanpassen van de publieke infrastructuur, om het veiligheidsgevoel te verhogen en de kans op grensoverschrijdend gedrag te verkleinen, is een vorm van preventie die we ook wereldwijd zien terugkomen.

TIP Een voorbeeld hiervan zien we in Hyderabad (India), waar na melding bij de ombudsdienst alle voetgangersbruggen aangepast werden. Deze werden door voetgangers namelijk als zeer onveilig ervaren, omdat er op dergelijke bruggen weinig of geen verlichting aanwezig was en omdat grote reclameborden ervoor zorgden dat voetgangers op die brug helemaal afgesloten werden van alle sociale controle tijdens het oversteken (zie Appendix 2E). Om dergelijke donkere en onveilige 'steegjes' te voorkomen, werden alle reclameborden weggehaald van de voetgangersbruggen en werden ze voorzien van voldoende licht (Walkability Asia, 2013).

TIP Ook in [Seoul](#) (Zuid-Korea) werd de stadsinfrastructuur aangepast in functie van het veiligheidsgevoel, door onder andere liften transparant te maken via glas, meer veiligheidscamera's te voorzien en betere straatverlichting te installeren, alsook 'blind spot'-spiegels op plaatsen die frequent bezocht worden door kwetsbare groepen (Seoul Solution, 2016).

1.8 Zwerfvuil/leegstand

Leegstand wordt gezien als belangrijke oorzaak van het gebrek aan netheid, sociale controle en sociale interactie in wijken en dus als oorzaak van onveilige gevoelens en grensoverschrijdend gedrag. Ideeën om hiermee om te gaan,

gaan van het verhogen van retributies op leegstand tot het (tijdelijk) herbesteden van leegstaande gronden en gebouwen voor tentoonstellingen/moestuinen/... Net als bij de leegstand, tonen de focusgroepen zich ook voorstander van een verhoging van de retributies voor sluikestorten.

1.9. Getuigenissen

Hanteer (mits expliciete toestemming) positieve en negatieve getuigenissen voor sensibilisering van zowel slachtoffer, omstander als (potentiële) plegger. Jongeren zijn met name erg geïnteresseerd in dit concept, omdat zo herkenbare, aansprekende verhalen worden gedeeld. Een focus op getuigenissen waarbij omstaanders tussenbeide komen, kan de negatieve effecten van het hieronder vermelde voorbeeld counteren.

TIP In Toronto werd de #ThisIsWhere-campagne gelanceerd. In metrostations werden posters verspreid op plaatsen waar ooit een vorm van grensoverschrijdend gedrag of geweld heeft plaatsgevonden, met een gedetailleerde beschrijving van wat er toen precies gebeurde (zie Appendix 2D). Deze campagne kreeg echter gemengde reacties: hoewel de campagne effectief voor heel wat bewustmaking zorgde, waren de posters voor slachtoffers van dergelijke incidenten nogal choquerend en brachten die vaak voor hen opnieuw alle nare herinneringen naar boven van hun vroegere traumatische ervaring(en) (Krichel, 2017).

1.10 Sensibiliseringscampagnes

Koppel sensibiliseringscampagnes aan actuele tendensen en uitdagingen rond grensoverschrijdend gedrag. Werk samen met focusgroepen bestaande uit mensen van verschillende achtergronden, inclusief slachtoffers. Zorg voor een creatieve, aansprekende insteek met expliciete aandacht voor hoe de campagne geïnterpreteerd wordt door slachtoffers.

TIP Sinds 2018 lanceerde de stad Brussel een [plan van aanpak](#) met verschillende initiatieven die inzetten op preventie (Stad Brussel, 2022). Zo werden verschillende algemene sensibiliseringscampagnes gelanceerd, zoals de 'Vuile teef'-postercampagne, als aanklacht tegen en bewustmaking van grensoverschrijdend gedrag, de tentoonstelling 'Wat droeg je die dag?', als tegenreactie op het idee dat slachtoffers

dergelijk gedrag zelf uitlokken door zich 'te provoceren' te kleden, en de bewustmakingscampagne 'Niets zonder mijn toestemming', die zich specifiek richt op seksueel grensoverschrijdend gedrag in het nachtleven (zie Appendix 2A)

TIP De gemeente Almelo (2022) lanceerde de 'Ben je oké?'-campagne die grensoverschrijdend gedrag op straat, in horecagelegenheden en bij sportverenigingen probeert aan te kaarten (zie Appendix 2C).

TIP De gemeente Utrecht lanceerde in 2022 een actieplan tegen straatintimidatie. In de eerste pijler van hun actieplan, bewustwording en normstelling, zet de gemeente in op voorlichting (bij studentenverenigingen, sportclubs en onderwijsinstellingen) en bewustwordingscampagnes, waarbij ze extra focussen op het bevorderen van positieve mannelijkheid (Gemeente Utrecht, 2022). Dit proberen ze door mannen aan het denken te zetten over hun gedrag, hen nieuwe, positieve sociale normen mee te geven en hen te leren elkaar aan te spreken op hun gedrag.

Ook buiten de Benelux werden al heel wat initiatieven opgestart die preventief inwerken op grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte.

TIP Mexico-stad richtte, in samenwerking met UN Women en the Women Institute of Mexico City, in 2015 het 'Safe and Friendly City for Women and Girls Programme' op. Dit programma, dat vandaag nog steeds actief is, is een goed voorbeeld van een allesomvattend preventieplan: het heeft als doel om de negatieve veiligheidsbeleving van vrouwen in de publieke ruimte en het openbaar vervoer te erkennen en bij nieuwe beleidsbeslissingen steeds in rekening te brengen (Mexico City et al., z.d.). Hieruit kwam onder andere een campagne specifiek gericht op mannen, met de hashtag #NoEsDeHombres (dit is niet waar 'een man zijn' om draait), waarmee de stad positieve mannelijkheid wou promoten om zo meer gelijke en geweldloze relaties tussen mannen en vrouwen te creëren (UN Women & Mexico City, 2017).

TIP Ook in Buenos Aires (Argentinië) worden educatieve campagnes gelanceerd die gendergerelateerd geweld aan de kaak stellen, die de noodzakelijkheid

van wederzijdse toestemming bij seksuele activiteiten benadrukken en mensen leren hoe ze seksueel grensoverschrijdend gedrag kunnen herkennen en tijdens zulke situaties kunnen tussenkomen (McCasland et al., 2018).

1.11 Dataverzameling

Blijf als gemeente inzetten op laagdrempelige dataverzameling om de situatie van grensoverschrijdend gedrag en de impact van geplande maatregelen te blijven monitoren

TIP Plan International België lanceerde het digitaal platform Safer Cities. Via dit platform kunnen jongeren en andere doelgroepen een pin plaatsen op een specifieke plaats in de stad waar ze het slachtoffer werden van intimidatie in de openbare ruimte. Via een kwalitatieve vragenlijst geven ze bijkomende informatie over hun ervaring. Deze data helpen de steden om een beter zicht te krijgen op de problematiek in hun stad en dienen als basis op een actieplan op te stellen. www.safercities.be. Dit platform kan zowel door een lokaal bestuur in eigen beheer verspreid en geanalyseerd worden via een verkorte vragenlijst, of onder begeleiding van Plan International België, met een uitgebreidere vragenlijst in het kader van Plan Samenleven.

TIP De gemeente Dordrecht heeft in samenwerking met andere partners de Stop Intimidatie App ontwikkeld (dat nu ook binnen andere gemeenten in Nederland gebruikt wordt). Doordat slachtoffers en omstaanders via deze app meldingen kunnen maken van grensoverschrijdend gedrag, wordt het fenomeen in kaart gebracht (bewustwording) en kan de gemeente gerichte aanpassingen doen in het straatbeeld om de gelegenheid te beperken en de pakkans te vergroten (Gemeente Dordrecht, 2022).

TIP In India werd de Safetipin-app gelanceerd (die intussen in andere steden wereldwijd actief is), waarop meldingen gemaakt kunnen worden van onveilige situaties in de publieke ruimte (bv. slechte verlichting). Via een accumulatie van dergelijke meldingen, kunnen de gebruikers van de app aan de hand van een 'safety score' de meest veilige route naar huis kiezen en kunnen lokale overheden met die informatie aan de slag om hun stadsinfrastructuur te verbeteren (Safetipin, z.d.).

2. Prosecutie (vervolging)

2.1 Timing van de controles

Lokale besturen zetten vaak politie en gemeenschapswachten in op specifieke tijdstippen, zoals het begin en einde van de schooluren. Later op de dag valt die controle dan grotendeels weg. Met een lokale mapping van niet alleen locaties, maar ook tijdstippen van meldingen, kunnen controles buiten de standaard uren gericht gepland en uitgevoerd worden.

TIP In Oostende staat op uitgaansnachten permanent een combi op een centrale plek in het uitgaansleven. Deze herkenbaarheid zorgt ervoor dat slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag in het uitgaansleven meteen weten waar ze naartoe kunnen gaan.

2.2 Camera's

Hoewel de verschillende focusgroepen (Turnhout, Sint-Niklaas en Beringen) zich bewust zijn van de limieten van camera's bij het vaststellen van grensoverschrijdend gedrag, komt toch de vraag om op de vaakst vermelde locaties van het platform camera's te plaatsen en dit ook zichtbaar aan te duiden in het straatbeeld. Naast het bewijsmateriaal dat wordt verzameld, leeft er ook sterk de overtuiging dat camera's een ontradend effect hebben. Vanuit stadsdiensten zelf worden evoluties op het gebied van slimme bewegingsdetectiesystemen en daaraan gekoppelde publieke verlichting in het oog gehouden.

2.3 Drempelverlagend werken

Niet elk slachtoffer van grensoverschrijdend gedrag moet bij de politie uitkomen, maar we zien vandaag dat ook slachtoffers van zware feiten de drempels als te groot ervaren. Slachtoffers hebben het gevoel dat klacht indienen niets uithaalt, dat ze niet worden geloofd of dat ze zelf de schuld krijgen.

Een gespecialiseerd loket (zie loket haatmisdrijven Gent) binnen de politie, met unieke ervaring in het begeleiden van slachtoffers van discriminatie, kan bepaalde drempels weghalen.

Vanuit de jongeren komt ook de vraag om via de school in contact te komen met politie. Indien ze daar een 'kennisdag' met politie zouden hebben, zou de kloof door het informeler contact verkleind worden én krijgen ze zicht op de zaken waarmee ze naar de politie kunnen stappen. Deze laatste actie zou tot het domein kunnen horen van een 'jeugdagent', een ander voorstel dat uit verschillende groepen naar boven kwam. Een soortgelijk

initiatief vindt al plaats in samenwerking tussen gemeenschapswachten en scholen rond het thema pesten.

Voorzie protocollen rond de klachtbehandeling van slachtoffers van seksueel geweld, inclusief de optie om een agent van een bepaald geslacht de klacht te laten opvolgen.

Opvallend: combi's worden enkele keren genoemd als 'intimiderend', terwijl een fietspatrouille als veel laagdrempeliger wordt aanzien voor slachtoffers om aan te spreken en minder intimiderend overkomt.

TIP In Gent bijvoorbeeld kan je als jongere laagdrempelig contact opnemen met de jeugdinspecteurs van het politiekorps via hun Instagram-account (Dekaezemaker, 2020, 2021).

2.4 Training politie en bewakingspersoneel

Voorzie training voor bevelingspersoneel en politie die in contact (kunnen) staan met slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag zodat ze op maat van verschillende doelgroepen de klacht kunnen behandelen. Laagdrempeligheid is ook hier het sleutelwoord.

Zo werd er tijdens de focusgroepen bij jongeren besproken dat een opleiding/vorming van de politie moet focussen op empathische en ondersteunende communicatie op maat van diverse doelgroepen. Daarnaast is het opleiden, en blijven opleiden, van agenten een element dat terugkomt doorheen de verschillende focusgroepen. Herhaling is immers cruciaal.

Maak als lokaal bestuur kenbaar dat je deze diensten in huis hebt om de drempel voor slachtoffers te verlagen. Tip: Sint-Niklaas zette de voorbije jaren in op de training van maar liefst 10 zedeninspecteurs, die slachtoffers van seksueel geweld kunnen opvangen. Sinds de uitrol én actieve bekendmaking van dit deel van het korps, is het aantal meldingen van seksueel geweld significant de hoogte in gegaan.

TIP In België zien we dat Stad Brussel binnen hun 'Niets zonder mijn toestemming'-campagne verschillende actiepunten heeft omtrent protectie (Stad Brussel, 2022). Zo is er een gemeenschappelijk protocol voor alle diensten van de politiezone dat slachtoffers van seksueel geweld onmiddellijk doorverwijst naar het Zorgcentrum na Seksueel Geweld, waar het

slachtoffer een holistische aanpak aangeboden krijgt (medisch, psychologisch en gerechtelijk). Daarnaast heeft de politiezone een gespecialiseerde verhoorcel (op afspraak, met begeleiding en zorg van speciaal opgeleide agenten), die de diensten van het Zorgcentrum na Seksueel Geweld uitbreidt tot slachtoffers van daden die meer dan 7 dagen teruggaan in de tijd.

TIP De Stad Brussel voorziet binnen hun 'Niets zonder mijn toestemming'-campagne heel wat opleidingen aan politiemensen waarin de maatschappelijke achtergrond van grensoverschrijdend gedrag, het juridisch kader van de seksismewet en antidiscriminatie wetten, en hoe in te grijpen, wordt aangeleerd (Stad Brussel, 2022). Volgens dat actieplan wordt er in de politieschool ook een verplichte eendaagse opleiding over de omgang met slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag en geweld georganiseerd. Er worden ook boetes opgelegd en/of vergunningen niet toegelaten indien uitgaansgelegenheden en andere organisaties niet in orde zijn met de gemaakte afspraken rond de preventie van grensoverschrijdend gedrag. Stad Brussel wil ook de acties van de politie in burgerkledij (in en rond het openbaar vervoer) versterken en uitbreiden, om feiten van intimidatie op heterdaad te kunnen registreren.

TIP Stad Antwerpen voorziet een draaiboek, poster en een animatievideo voor medewerkers en bewakingspersoneel in het nachtleven, zodat zij grensoverschrijdend gedrag kunnen herkennen en weten wat hun verantwoordelijkheden zijn. Ook voor jeugdcentra, nachtleven en organisatoren van evenementen worden richtlijnen gegeven over hoe zij feiten moeten melden en bewijsmateriaal kunnen verzamelen voor (na) onderzoek.

Buiten België zien we dezelfde tendens: de meeste initiatieven en campagnes (bijvoorbeeld het opleiden van horeca- en openbaar vervoer personeel of het invoeren van specifieke hulplijnen), voorzien dat ook politiemensen getraind worden om op de juiste manier met situaties van grensoverschrijdend gedrag om te gaan. Verder zien we dat in sommige steden heel expliciet wordt meegegeven dat grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte strafbaar is en beboet kan worden, bijvoorbeeld in Buenos Aires (Argentinië), Alexandrië (Egypte) en Île-de-France (Frankrijk) (Metropolis & FUOC, 2020).

2.5 Bemiddeling

Sommige plegers beseffen niet dat het gedrag dat ze stellen grensoverschrijdend is of welke impact hun gedrag kan hebben. Sterk uitgewerkt contact tussen pleger en slachtoffer bij bepaalde feiten kan hier een meerwaarde zijn, mits aan de belangrijkste voorwaarde, bemiddeling op vraag van het slachtoffer, voldaan wordt.

TIP Stad Luik investeerde in het kader van haar actieplan straatintimidatie in een samenwerking tussen politie en parket, waarbij het parket zich engageerde om een gerechtelijk gevolg te geven aan binnenkomende pv's rond straatintimidatie. Voor de opvolging van de plegers wordt samengewerkt met de vzw Praxis, die een individueel traject op maat van de pleger uitwerkt en begeleidt. In dit kader komen ook bemiddelingstrajecten aan bod.

3. Participatie

3.1 Transversale aanpak

Gelijke Kansen, Preventie, Jeugd, Onderwijs, Ruimtelijke Ordening, Veiligheid en Politie, Participatie, Senioren, Openbaar Vervoer & Mobiliteit, ... Elk van deze (en mogelijk nog andere) departementen heeft een cruciale taak bij de opmaak en uitvoering van een actieplan grensoverschrijdend gedrag. Een departement-overschrijdende taskforce van verschillende stadsdiensten, aangevuld door expertise uit het middenveld en andere betrokken organisaties, biedt de beste garantie voor een effectief actieplan als volgende stap.

Sommige besturen opteren ervoor om een nieuwe structuur op te starten, andere besturen kiezen voor de opname van de problematiek in bestaande overlegorganen zoals het Jeugdwelzijnsoverleg.

TIP Stad Gent werkt in haar taskforce grensoverschrijdend gedrag niet alleen samen met verschillende departementen van de stad, maar ook met externe organisaties. Zo werkte de stad samen met de NMBS en De Lijn voor de training van 50 personeelsleden voor omgang met ongewenst gedrag.

TIP In België tracht stad Brussel binnen haar [preven-tieplan](#) regelmatig overleg te organiseren tussen de lokale overheidsadministraties, middenveldorganisaties, de politie en de horeca- en nightlifesector over het fenomeen seksueel grensoverschrijdend gedrag (Stad Brussel, 2022). Daarnaast willen ze hun maatregelen monitoren via discussiegroepen tussen de verschillende betrokken partijen, maar ook via niet-gemengde discussies voor kwetsbare groepen die zich moeilijker willen/kunnen uitspreken (bv. LGBTQIA+)

3.2 Samenwerken met bestaande adviesraden

Verschillende adviesraden, al dan niet vandaag al in contact met de hierboven vermelde diensten, kunnen zeker een rol vervullen in de algemene werking van een taskforce of bij de implementatie van bepaalde acties. Hou zeker ook de buurtcomités en 'buurtouders' mee in de loop. Breng deze raden ook op de hoogte indien zich meerdere feiten in hun buurt voordoen, zodat ze mee ingeschakeld worden in de oplossing.

TIP Tijdens de Gentse Feesten werden binnen de ['Nee is nee, enkel ja is oké'](#)-campagne maatregelen en acties tegen grensoverschrijdend gedrag afgesproken in samenspraak met de stedelijke werkgroepen die werken rond grensoverschrijdend gedrag, het kern-team Gentse Feesten en de pleinorganisatoren (Stad Gent, 2022).

3.3 Participatie via doelgroepspecifieke kanalen

De merites van bestaande adviesraden kunnen niet overschat worden. Hoewel adviesraden actief werk van maken van een zo accuraat mogelijke representatie van hun doelgroep, zijn ze zich ervan bewust dat hun inzet niet altijd wordt beloond. Zet bij het winnen van advies inzake grensoverschrijdend gedrag ook de stap naar minder klassieke kanalen waar een brede, meer representatieve groep gehoord kan worden, zoals bijvoorbeeld scholen/ouderenverenigingen.

TIP Lokale besturen die het digitaal platform Safer Cities hanteren, krijgen toegang tot de mailadressen van melders die graag op de hoogte willen gehouden worden van bijkomende acties. Deze poel aan inwoners die zich willen engageren voor een veiliger publieke ruimte, vormt een sterke basis van medestanders om acties mee uit te werken en uit te dragen.

TIP Verschillende Nederlandse steden en gemeenten gebruiken de [Stop Intimidatie App](#) (bv., Gemeente Dordrecht, 2022). Dit meldingsplatform heeft ook een vorm van participatie in zich, want op deze manier kunnen burgers en slachtoffers hun stem laten horen over problemen van grensoverschrijdend gedrag. Hun meldingen leveren informatie op die vervolgens gebruikt wordt als input voor beleidsbeslissingen. Ook in Nederland blijft het, net zoals in België, bij het betrekken van middenveldorganisaties in het gestalte geven aan beleidsmaatregelen tegen grensoverschrijdend gedrag, zonder ook daarbij specifiek participatie van de slachtoffers zelf te stimuleren (bv., Gemeente Almelo, 2022).

TIP Binnen het ‘Safe and Friendly City for Women and Girls Programme’ van Mexico-stad konden (jonge) vrouwen zowel participeren door in het begin veiligheidsproblemen in de stad in kaart te brengen via verschillende meldingsplatformen, alsook door later in het beleidsproces mee te werken en hun stem te laten horen tijdens zogenaamde ‘Social Laboratories’, die het heroriënteren van publieke ruimtes naar meer geweldvrije ruimtes als doel hadden (Mexico City et al., z.d.).

TIP In Madrid wordt participatie gestimuleerd via zogenaamde ‘equality spaces’ (Dragonetti, 2021): dit zijn een soort veilige forums waar vrouwen hun kennis, meningen en voorstellen kunnen delen omtrent genderongelijkheden. Ook mannen kunnen daar terecht om te discussiëren over de vastgelegde genderstructuren en hoe positieve mannelijkheid eruit kan zien.

TIP De Stad Barcelona probeert als deel van hun ‘Gender Justice Plan’ de samenwerking tussen vrouwen-groeperingen en departementen van het stadsbestuur te faciliteren (Metropolis & FUOC, 2020).

TIP Sejong (Zuid-Korea) profileert zich als smart city (nl. een stad die stedelijke problemen zoals verkeersdrukke of criminaliteit zo veel mogelijk via technologie tracht op te lossen). Chang et al. (2022) evalueerden hoe Sejong de planning, implementatie en follow-up van een ‘Specially Designed Zone for Women’ heeft aangepakt. Dit is een zone in de stad waar vrouwen veiliger kunnen bewegen en waar de faciliteiten die vrouwen het vaakst gebruiken (bv. scholen, parken en winkels) zo dicht mogelijk bij elkaar en bij hun woning liggen, om zo meer natuurlijke sociale controle te creëren. Ook ’s avonds wordt in die zone via technologische oplossingen de veiligheid van vrouwen verhoogt, via onder meer camera’s, veiligheidsalarmen en meer heldere verlichting dan in andere stadszones. In hun evaluatie merken Chang et al. (2022) echter op dat door troebele communicatie en ondermaatse samenwerking in de planningsfase tussen ‘smart city’ experts enerzijds en ‘women-friendly city’ experts anderzijds, sommige vrouwvriendelijke designs de implementatie-

fase nooit gehaald hebben. Ze wijzen ook op het feit dat er geen systeem was waarin vrouwen die dergelijke zones effectief zullen gebruiken, konden participeren in de implementatiefase en zo hun mening en feedback niet konden meegeven om het eindproduct te verbeteren. Hoewel dit project uiteindelijk vrij succesvol bleek (zowel vrouwen als mannen percipieerden deze zone nadien als veiliger), toont deze evaluatiestudie aan dat inzetten op participatie in de praktijk niet altijd even vlot verloopt.

3.4 Communicatie over de lokale initiatieven

Communiceer breed en op grote schaal over de resultaten van het afgelopen jaar en de intenties naar komende jaren toe. De creatie van een draagvlak bij een breed deel van de bevolking is cruciaal bij de implementatie van de aanbevelingen. Vergeet, bij gebruik van het digitaal platform, zeker niet om de gebruikers van het digitaal platform die hun gegevens achterlieten mee op de hoogte te brengen.

3.5 (Inter)nationale samenwerking

Neem contact op met verantwoordelijken voor (inter)nationale goede praktijken die je in deze gids terugvindt. Deel je eigen goede praktijken, bijvoorbeeld via het lerend netwerk ‘Straatintimidatie’ in het kader van het Plan Samenleven of via het platform Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag.

TIP Stad Brussel zet in op internationale samenwerking via vertoningen, conferenties en debatten over grensoverschrijdend gedrag tijdens de Veertiendaagse van de Internationale Solidariteit, maar ook door steun te verlenen aan lokale buitenlandse projecten die de strijd aangaan met grensoverschrijdend gedrag.

4. Protectie (bescherming)

4.1 Verlichting

Hoewel de link tussen (gebrek aan) verlichting en de frequentie van criminele feiten uit onderzoeken wisselende uitkomsten geeft, geldt dat niet voor de impact van (het gebrek aan) verlichting op het veiligheidsgevoel.

Voorzie in voldoende verlichting tussen 16u en 23u, wanneer de feiten van grensoverschrijdend gedrag zich het vaakst lijken af te spelen. Exploreer de mogelijkheden voor een flexibel afschakelplan, waarmee de negatieve pins als houvast kunnen dienen voor de verlichte locaties. Vooral in het weekend wordt gevraagd naar extra nachtelijke verlichting.

TIP Gemeente Utrecht wil de stadsinrichting aanpassen, daar waar straatintimidatie vaak voorkomt, bijvoorbeeld door het gericht inzetten van (camera) toezicht, het gebruik van slimme verlichting en het snoeien van struiken.

4.2 Safe Spaces

Horeca/stadskantoren/middenveldorganisaties/... maken zich via een poster/sticker/een banner zichtbaar bekend als 'Safe Space', waar slachtoffers binnen kunnen gaan en begeleid kunnen worden wanneer ze grensoverschrijdend gedrag meemaken. Voorzie een training voor deelnemende organisaties, zodat ze slachtoffers op een goede manier kunnen opvangen en doorverwijzen. Dit concept valt zeker in de smaak bij jongeren om de drempels een zaak binnen te stappen te verkleinen. Dit initiatief zou wel moeten gekoppeld zijn aan voorwaarden, zodat slachtoffers zeker zijn dat ze goed terechtkomen (bijvoorbeeld: de organisatie van een jaarlijks terugkerende opleiding/opname van het concept in het introductiepakket van nieuwe werknemers).

TIP Op Studay experimenteerde Stad Antwerpen met een safe space op het terrein en een sensibiliserend aanbod met o.a. de 'flirtertwister' van Sensoa. Daarnaast ondersteunt de stad Antwerpen het concept 'Zonder Haat Straat', waarin vanuit een samenwerkingsverband tussen politiezone Antwerpen, Het Roze Huis, Unia, Antwerp Pride en Mister Gay Belgium wordt ingezet op safe spaces in horecazaken. Horecazaken

krijgen vaardigheden mee om handelingsbekwaam te zijn wanneer mensen te maken krijgen met trans-, holebi-, interseks- en gendergerelateerd geweld en/of bedreigingen. Het project gebruikt het label van een viooltje dat als kunstuiting voor het eerst gebruikt werd als sensibiliserings- en informatie-actie door Paul Harfleet (). Om een Zaak Zonder Haat te worden en het label zichtbaar aan de eigen horecazaak aan te brengen, volg je een traject waarin een kennismakingsgesprek, een laagdrempelige e-learning en intervisiemoment vervat zit.

TIP In Seoul (Zuid-Korea) kunnen kleine winkels zich inschrijven als 'Safety Patrol Houses', waarbij ze zichzelf openstellen voor slachtoffers die bescherming nodig hebben.

4.3 Duidelijk mandaat

We pleiten hier voor het aanduiden, aanwezig en kenbaar maken van aanspreekpunten in de publieke ruimte. Een belangrijke voorwaarde bij de training en het functioneren van niet-politionele aanspreekpunten, is de toekenning en afbakening van een duidelijk mandaat, zodat zowel slachtoffers als de aanspreekpunten zelf weten voor welke feiten ze wel/niet bij deze referentiepersonen terecht kunnen.

4.4 Samen Sterk

Eén van de vaakst gehoorde aanbevelingen, is de oproep om meer voor elkaar op te komen (zie ook Omstaanders). Een origineel idee, voornamelijk gekoppeld aan het uitgaansleven, is om jongeren te stimuleren en faciliteren om aan 'fietspooling' te doen. Dit concept, dat doorgaans vooral gehanteerd wordt om jongere kinderen te begeleiden van en naar school, kan in aangepaste vorm ook opportuniteiten bieden voor jongeren.

TIP Recent startte de stad Brussel met 'Join the FAM', een campagne die focust op het aanmoedigen van elke Brusselaar om zich aan te sluiten bij 'the FAM': een zorgzame en warme 'familie' van getuigen die klaarstaan om te reageren als het nodig is (equal.brussels, 2022). Om te weten hoe je exact moet reageren, verwijzen ze in de campagne naar de 5D-regel (dis-tract, document, direct, delegate en dialogue). Deze vijf D's corresponderen met vijf manieren waarop je kunt ingrijpen bij het zien van grensoverschrijdend gedrag,

namelijk de aandacht afleiden van de pleger, het documenteren van bewijsmateriaal door het voorval te filmen, direct ingrijpen en met dwingende toon vragen aan de pleger om te stoppen, indirect ingrijpen door hulp in te roepen van omstaanders of personen van de openbare orde, en als laatste in dialoog gaan met het slachtoffer na de feiten, om die gerust te stellen en de nodige instanties te contacteren (bv. zorgcentrum na seksueel geweld). Daarnaast wordt er ook een 6e D vooropgesteld: de D van 'Deurbel'. Ieder lid van the FAM wordt uitgenodigd om de gewone naamsticker op hun deurbel te vervangen door een speciale sticker van the FAM, om te laten zien dat de slachtoffers niet alleen zijn en bij hen hulp kunnen vragen (zie Appendix 2B).

TIP Stad Antwerpen houdt jaarlijks een brede bewonerscampagne "Allemaal Antwerpenaar" tegen discriminatie, racisme en intimidatie vanuit een positieve en verbindende boodschap. De campagne zet in op de strategie van sociale beïnvloeding in combinatie met Antwerpenaren die zelf mee boodschappers en omstaanders zijn om discriminerend gedrag te veranderen.

4.5 Openbaar Vervoer

Hoewel het aantal gemelde feiten op het openbaar vervoer vrij laag ligt, vragen verschillende focusgroepen om ook hier maatregelen te onderzoeken. Eén van de aanbevelingen is de exploratie van haltes 'on demand' waarbij passagiers op late tijdstippen kunnen vragen om op niet-reguliere haltes maar (ook mobiliteitsgewijs) wel veilige locaties te stoppen om af te stappen.

Ook het opleiden van personeel van het openbaar vervoer werd meerdere keren aangehaald tijdens verschillende focusgroepen in de diverse steden. Daarnaast was er ook het idee om gemeenschapswachten te plaatsen op het openbaar vervoer.

Internationaal werd specifiek veel gewerkt rond het openbaar vervoer en het verkleinen van de kans op grensoverschrijdend gedrag in die context.

TIP In heel wat grootsteden in Zuid-Amerika en Azië biedt men bijvoorbeeld openbaar vervoer aan dat exclusief voor vrouwen toegankelijk is (Metropolis & FUOC, 2020). Een van de weinige studies die de impact van een dergelijk initiatief geëvalueerd heeft (nl. het invoeren van metrowagons exclusief voor vrouwen in Mexico-stad, naast de wagons die voor iedereen toe-

gankelijk zijn), kwam echter tot gemengde resultaten: de prevalentie van seksueel geweld neemt inderdaad af, maar non-seksueel fysiek geweld nam tegelijk toe (Soto et al., 2017, zoals aangehaald in Martínez-Alvaro & Barea-López, 2021). Een andere kanttekening is dat dit initiatief maar voor een specifiek deel van hun tijd in de publieke ruimte het veiligheidsgevoel van vrouwen verhoogt. Bovendien zet men, door vrouwen op dergelijke wijze te segregeren, genderongelijkheid opnieuw in de verf en geeft men indirect de boodschap dat als vrouwen zich veilig willen voelen, ze dan beter niet het 'gewone' openbaar vervoer met gemengd publiek gebruiken: De groep die het probleem veroorzaakt (in dit geval mannen) mag op die manier de publieke ruimte zoals ze is dus vrij blijven innemen, terwijl de slachtoffers (in dit geval vrouwen) zich moeten aanpassen en apart vervoer gebruiken (Metropolis & FUOC, 2020). Merk hierbij op dat mannen evengoed slachtoffer kunnen worden van grensoverschrijdend gedrag en vrouwen evengoed pleger kunnen zijn. Ook bij ride-sharing diensten (bv. Uber, Lyft of vergelijkbare diensten) die exclusief voor vrouwelijke passagiers door vrouwelijke chauffeurs worden aangeboden, kun je dezelfde bedenking maken. Dergelijke ride-sharing initiatieven zijn internationaal echter al wijd verspreid, zoals in Maleisië (Riding Pink), Brazilië (LadyDriver en FemiTaxi), de Verenigde Staten (See-Jane-Go) en India (Singh, 2020).

TIP In **Ulsan** (Zuid-Korea) werd elke taxi voorzien van een NFC-chip die informatie levert aan de smartphone van de passagier, zoals informatie over de chauffeur, nummerplaat en exacte locatie. Die informatie kan via één druk op de knop gedeeld worden met familie of vrienden en moet zo een veiligere taxirit zonder detours of geweld garanderen voor vrouwen, maar ook voor andere kwetsbare groepen (bv. ouderen en toeristen; Ulsan Online, 2015).

TIP in heel wat steden is het beschikbaar maken van on-demand afstaphaltes tijdens busritten ingevoerd (bv. Parijs, Montreal, Toronto, Brasilia en Istanboel). Het stelt gebruikers van het openbaar vervoer in staat om 's avonds aan een chauffeur te vragen om te stoppen bij een niet-reguliere halte, zodat ze zo dicht mogelijk van hun bestemming kunnen afstappen en onveilige afstaphaltes kunnen vermijden (McCasland et al., 2018).

TIP In Quito (Ecuador) wordt dit idee van on-demand afstaphaltes tijdens busritten nog verder opgedreven

en gecombineerd met een hulplijn (McCasland et al., 2018); zowel slachtoffers als getuigen van grensoverschrijdend gedrag op een publiek vervoersmiddel kunnen in real-time en betrouwbaar via sms hun ervaringen melden bij het 'Bajale Al Acoso'-platform (Stop Harassment). Via dat platform wordt de chauffeur van het specifieke vervoersmiddel meteen verwittigd en activeert die vervolgens een alarm op de bus, waarbij voor alle passagiers wordt afgekondigd dat er een geval van grensoverschrijdend gedrag werd gemeld op het vervoersmiddel. Iemand van het 'Bajale Al Acoso'-platform gaat daarna het slachtoffer of de getuige opbellen om te bespreken wat de volgende stappen kunnen zijn (een klacht indienen en/of bescherming krijgen). Afhankelijk van wat die persoon kiest, kunnen er bij de volgende halte politie en personeel van het openbaar vervoer klaarstaan om het slachtoffer verder te beschermen en te ondersteunen bij klachtindiening. De 'Bajale Al Acoso'-strategie blijkt na opvolging en evaluatie succesvol: de grotere aanwezigheid van sociale afkeuring tijdens momenten van grensoverschrijdend gedrag (i.e., het afgaan van een alarm dat iedereen op de hoogte brengt) en het snelle ingrijpen van de ordediensten zou gezorgd hebben voor een daling van 34,5 % in de prevalentie van grensoverschrijdend gedrag, en geleid hebben tot meer dan 2500 klachten en de veroordeling van 20 plegers voor grensoverschrijdend gedrag (Banco Inter-American Development, 2018, zoals aangehaald in Martínez-Alvaro & Barea-López, 2021)

4.6 Uitgaansleven en festivals

Neem als stad de bestaande procedures onder de loop van organisaties zoals uitgaansgelegenheden waar zich feiten afspeelen. Neem aandacht voor veiligheid en bescherming tegen straatintimidaties op in de convenanten/aanvraagformulieren van de stad. Vb. bij de aanvraag die burgers/organisaties kunnen doen voor een event. Werk samen met horeca, uitgaansgelegenheden, festivals, ... eerder vermelde acties uit.

TIP Stad Gent voerde een grote sensibiliserings- en opleidingscampagne tijdens de Gentse Feesten, nl. 'Nee is nee, enkel ja is oké' (Stad Gent, 2022). Deze boodschap werd verspreid via stickers in de openbare toiletten en via beeldschermen op straat.

TIP Specifiek in het nachtleven wil Brussel dat er steeds vertrouwenspersonen aanwezig zijn voor grensoverschrijdend gedrag met eventueel het gebruik van

een codewoord, dat een verdedigings-/beschermings-/zorgmechanisme voor het slachtoffer mogelijk maakt. Ook moet er een 'safer zone' of 'relax room' ingericht worden in nachtclubs en moet er een begeleidingsprotocol zijn om zwaar geïntoxiceerde mensen naar huis te begeleiden.

TIP Bij WECANDANCE, een festival dat jaarlijks op het strand van Zeebrugge plaatsvindt, vinden we een aantal goede praktijken op vlak van protectie (De Corte, 2022): zo werd er een herkenbaar meldpunt op het festivalterrein opgesteld, waar festivalgangers terecht konden als zij zich onveilig voelden of te maken hadden gehad met discriminatie, intoxicatie of grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast creëerde de organisatie een safe space: dit is een beige gekleurde tent waar weinig prikkels aanwezig zijn en geen alcohol genuttigd wordt. Ook was hier hulpverlening aanwezig van FlowGent, een organisatie die evenementen ondersteunt om alles vlot en veilig te laten verlopen. Het (bar)personeel kreeg ook instructies over het Ask for Angela codewoord: wanneer een festivalganger om 'Angela' vraagt of een 'angel shot' besteld is dat een signaal voor de medewerker dat deze festivalganger zich onveilig voelt, en kan deze in veiligheid worden gebracht (zie Appendix 3A). Gezien dit initiatief een grootschalige bekendheid vereist om toegepast te kunnen worden, zijn er twijfels over de effectiviteit. Ook verzorgde WECANDANCE posters op de toiletten waar een QR-code opstond die festivalgangers konden scannen om zo via WhatsApp in contact te komen met een vrijwillige hulpverlener die hen kan bijstaan bij een vervelende situatie.

TIP Tijdens de Gentse Feesten van 2022 werden enkele initiatieven opgezet om de feesten veiliger te maken (Stad Gent, 2022). Om adequaat te kunnen handelen bij meldingen van grensoverschrijdend gedrag kregen alle pleinorganisaties een actieplan met duidelijke aanwijzingen. Tot slot werd tijdens de Gentse Feesten van 2022, net als bij WECANDANCE, een fysiek meldpunt opgericht waar slachtoffers van discriminatie, intoxicatie, en seksueel grensoverschrijdend gedrag opgevangen en naar hulpdiensten begeleid werden. Het concept werkte drempelverlagend om meldingen te doen en in totaal werden er 45 meldingen gemaakt. Dit zorgt ervoor dat het meldpunt in de toekomstige Gentse Feesten behouden zal worden (Open VLD Gent, 2023).

Referentielijst

- Boyer, K. (2022).** Sexual harassment and the right to everyday life. *Progress in Human Geography*, 46(2), 398-415.
- Chang, J.-i., Choi, J., An, H., & Chung, H.-Y. (2022).** Gendering the smart city: A case study of Sejong City, Korea. *Cities*, 120, 103422.
- De Corte, L. (2022, 1 juli).** Festivals nemen maatregelen tegen ongewenst gedrag: “Als iemand een ‘angel shot’ bestelt, gaan alarmbellen af”. HLN. <https://www.hln.be/gezond-en-geluk/kig/festivals-nemen-maatregelen-tegen-ongewenst-gedrag-als-iemand-een-angel-shot-bestelt-gaan-alarmbellen-af~ad029460/>
- Dekaemmaker, S. (2020, 4 november).** Gentse jeugdinspecteurs starten op Instagram: “Contact houden met kwetsbare jongeren”. Het Nieuwsblad. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20201103_97769850#:~:text=Sinds%20dinsdag%20zijn%20de%20zes,%2C%20via%20hun%20populaire%20kanalen.%E2%80%9D
- Dekaemmaker, S. (2021, 5 maart).** Jeugdinspecteur nu ook op Instagram: “Zo laagdrempelig contact maken”. Het Nieuwsblad. https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210305_95712385
- Dragonetti, W. (2021, 8 maart).** Everyday is Women’s Day. Eurocities. <https://eurocities.eu/latest/every-day-is-womens-day/>
- equal.brussels. (2020).** Brussels plan ter bestrijding van geweld tegen vrouwen. N. B. Hamou. https://equal.brussels/wp-content/uploads/2020/06/Brussels_Plan_Geweld_DEF.pdf
- equal.brussels. (2022).** #jointhefam. Gewestelijke Overheidsdienst Brussel. <https://jointhefam.brussels/nl#seksuele-intimidatie>
- Fileborn, B., & O’Neill, T. (2021).** From “ghettoization” to a field of its own: a comprehensive review of street harassment research. *Trauma, Violence, & Abuse*, 15248380211021608.
- Gemeente Almelo. (2022).** Plan van aanpak seksuele intimidatie in de openbare ruimte. <https://api1.ibabs.eu/publicdownload.spx?site=almelo&id=100268009#:~:text=Voorlichting%2C%20deskundigheidsbevordering%20en%20bewustwording,openbare%20ruimte%20of%20online%20gedraagt.>
- Gemeente Dordrecht. (2022).** Een veiligere stad met de Stop Intimidatie App. Dordrecht.nl. https://cms.dordrecht.nl/Inwoners/Overzicht_Inwoners/Zorg_en_ondersteuning/Straatintimidatie
- Gemeente Utrecht. (2022).** Aanpak Straatintimidatie. Actieplan Utrecht 2022-2026. <https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/wonen-en-leven/veiligheid/2023-01-straatintimidatie-actieplan-2022-2026.pdf>
- Het Federaal Gelijkekansenbeleid, de Politie, & het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. (2016).** Stop seksuele straatintimidatie. Stop Geweld. <https://www.seksueelgeweld.be/straatintimidatie>
- Kolkata Police. (z.d.).** Helpline Services. <https://www.kolkatapolicе.gov.in/HelpLine.aspx>
- Krichel, S. (2017).** Some survivors unhappy with TTC’s graphic sexual violence campaign. *Vice*. <https://www.vice.com/en/article/xwgk8k/some-survivors-unhappy-with-ttcs-graphic-sexual-violence-campaign>
- Martínez-Alvaro, O., & Barea-López, P. (2021).** Costs and benefits of gender policies in transportation. *State of the art of quantitative approaches. Transportation research procedia*, 58, 111-118.
- McCasland, H., Travers, K., Sanchez, S. L., Brum, L., Dannatt, M., Justo, L., & van den Nieuwenhof, A. (2018).** Safety and public space: Mapping metropolitan gender policies. *Metropolis*, Barcelona.
- Metropolis, & FUOC. (2020).** Right to metropolitan city in the framework of the NUA and the 2030 Agenda. <https://www.metropolis.org/sites/default/files/resources/m2-final.pdf>
- Mexico City, UN Women, & The Women Institute of Mexico City. (z.d.).** Safe and Friendly Mexico City for Women and Girls. Secretariat of Women of the Government of Mexico City. <https://www.cipdh.gob.ar/catalogo-politicas-publicas/en/politica-publica/programa-cdmx-ciudad-segura-y-amigable-para-ninas-y-mujeres/#:~:text=%E2%80%9C9CSafe%20and%20Friendly%20Mexico%20City,public%20transport%20and%20public%20spaces.>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2021).** Handreiking Veilige Steden. <https://www.programmaveiligesteden.nl/wp-content/uploads/2021/02/Handreiking-1-Preventieve-aanpak-Veilige-Steden.pdf>
- Moreno, M. J. G., Prados, J. S. F., & Cuenca-Piqueras, C. (2022).** Fear for All Women: European women’s fear of harassment and aggression in public spaces. *Journal of interpersonal violence*, 37(7-8), NP4160-NP4186.
- Open VLD Gent. (2023).** Opnieuw Meldpunt grensoverschrijdend gedrag op Gentse Feesten. <https://www.openvldgent.be/nl/Nieuws/754-Opnieuw-Meldpunt-grensoverschrijdend-gedrag-op-Gentse-Feesten>
- Plan International België. (2021).** Safer Cities voor veilige en inclusieve steden in Antwerpen, Brussel en Charleroi.
- Plan International België. (2023).** Een lokale aanpak. Plan International. <https://www.planinternational.be/nl/een-lokale-aanpak>

- Safetipin. (z.d.).** What is Safetipin? Safetipin. <https://safetipin.com/about-our-company/>
- Seoul Solution. (2016).** Fighting Violence against Women: Making Seoul a Safer City for Women Project. <https://www.seoulsolution.kr/en/content/fighting-violence-against-women-making-seoul-safer-city-women-project>
- Singh, Y. J. (2020).** Is smart mobility also gender-smart? Journal of Gender Studies, 29(7), 832-846.
- Stad Antwerpen. (2021).** Samen tegen seksuele intimidatie. Stad Antwerpen. <https://www.antwerpen.be/info/61a8d10c7c8d-cb65fc769584/samen-tegen-seksuele-intimidatie>
- Stad Brussel. (2022).** Niets zonder mijn toestemming. De stad Brussel pakt seksuele intimidatie en geweld aan met 77 maatregelen. https://www.brussel.be/sites/default/files/bxl/Niets_zonder_mijn_toestemming.pdf
- Stad Gent. (2022).** Campagne tijdens Gentse Feesten: “Nee is nee, enkel ja is oké”. Stad Gent. <https://stad.gent/nl/samenleven-welzijn-gezondheid/nieuws-evenementen/campagne-tijdens-gentse-feesten-nee-nee-enkel-ja-oke>
- Stad Gent. (z.d.).** Omstaandertrainingen. Stad Gent. <https://stad.gent/nl/samenleven-welzijn-gezondheid/diversiteit-gent/antidiscriminatie-inclusie-en-toegankelijkheid/omstaandertrainingen>
- Stedelijk Onderwijs Gent. (z.d.).** Vuist tegen racisme en seksisme: omstaandertraining september. Stad Gent. <https://stad.gent/vormingsaanbodsoog/individueel-aanbod/vuist-tegen-racisme-en-seksisme-omstaandertraining-september>
- Stevens, L., & Van Dijcke, H. (2018).** Eerste ervaringen van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen met de Seksismewet. Panopticon, 39(5), 420-434.
- Ulsan Online. (2015).** Ulsan Awareness and Safety Night 2015. <http://www.ulsanonline.com/culture/ulsan-awareness-and-safety-night-2015/>
- UN Women. (2015a).** Bringing bus drivers on board against sexual harassment in Marrakesh. UN Women. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2015/6/bringing-buses-on-board-against-sexual-harassment-in-marrakesh>
- UN Women. (2015b).** Hotline helps prevent gender-based violence in Mali. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2015/11/hotline-helps-prevent-gender-based-violence-in-mali>
- UN Women, & Mexico City. (2017).** UN Women and the Government of Mexico City launch the campaign #NoEsDeHombres to tackle sexual harassment in public transport. UN Women. <https://lac.unwomen.org/en/noticias-y-eventos/articulos/2017/03/no-es-de-hombres-onu-mujeres>
- Waling, A. (2019).** Problematizing ‘toxic’ and ‘healthy’ masculinity for addressing gender inequalities. Australian Feminist Studies, 34(101), 362-375.
- Walkability Asia. (2013).** Covered foot overbridges unsafe for women. <https://walkabilityasia.org/2013/05/20/covered-foot-overbridges-unsafe-for-women/>
- Wet 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte** en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen (“Seksismewet”), BS 24 juli 2014.

Appendix: Voorbeelden van initiatieven die inzetten op preventie

2A. Posters van de ‘Vuile teef’-campagne en de ‘Niets zonder mijn toestemming’-campagne in Brussel.

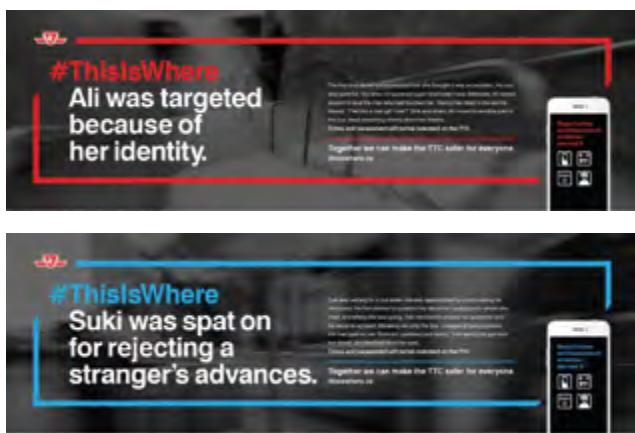
2B. Illustratie van de 6e D (Deurbel) binnen de ‘Join the FAM’-campagne van Stad Brussel. Brusselaars worden uitgenodigd hun gewone naamsticker te vervangen door een speciale sticker van the FAM, om te tonen dat ze bereid zijn hulp te bieden aan slachtoffers.

2C. Posters van de ‘Ben je oké?’-campagne in Almelo, Nederland.

2D. Posters van de '#ThisIsWhere'-campagne in Toronto, Canada.

2F. Muurschildering in Beringen, ter verspreiding van het bestaande hulpaanbod

2E. Voetgangersbrug in India, die door grote reclameborden als een soort donker steegje ervaren werden.

2G. Een voorbeeld van een 'Ask for Angela' poster, die vaak discreet wordt opgehangen in de toiletten van cafés en clubs.

Tot elk meisje vrij is

Publicatie 2023

Verantwoordelijke uitgever: Isabelle Verhaegen, Plan International België, Ravensteingalerij 3, bus 5, 1000 Brussel

Grafisch ontwerp: Liz Morrison

Tekst: Koen Ponnet, Wim Hardyns, Janneke Schokkenbroek en Thijs Hauspie (UGent)

Wouter Stes, Flore De Witte, Camille Jeurissen, Sofie Picavet en Siham Machkour (Plan International België)

Plan International België is een niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisatie die zowel actief is op meerdere continenten wereldwijd als in België in de strijd voor de rechten van kinderen en gelijke kansen voor meisjes. We versterken meisjes en jonge vrouwen om hun rechten zelf te kunnen claimen en actieve actoren voor meer gendergelijkheid te worden.